

KERTÉSZEK ÉS KERTBARÁTOK HAVILAPJA

KERTI KALENDÁRIUM

ÁRA: 510 FT • ELŐFIZETŐKNEK: 410 FT
WWW.MAGYARMEZOGAZDASAG.HU

2020. AUGUSZTUS

- 4 Műveli az égi kerteket
- 26 A szőlő védelme fűrtzáródás után
- 30 Könnyen fenntartható díszfüvek
- 44 A zöldfűszerek ásza

SZAKLAPOK

MAGAZINOK

AGRÁRHÍRPORTÁL

DIGITÁLIS KIADVÁNYOK

HETI HÍRLEVÉL

MMG TV, VIDEÓRIPORTOK

KIÁLLÍTÁSSZERVEZÉS

RENDEZVÉNYSZERVEZÉS

EGYEDÜLÁLLÓ
CÉLZÁSI LEHETŐSÉGEK

VELÜNK
TELJES
A KÉP!

magyarmezogazdasag.hu

KERTI KALENDÁRIUM

Alapítva: 1988
Megjelenik évente 10 alkalommal
32. évfolyam, 8. szám
2020. augusztus

FŐSZERKESZTŐ:

Horváth Csilla
OLVASÓSZERKESZTŐ:
Varga Tibor

TERVEZŐSZERKESZTŐ:

Dudás Ágnes

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Postacím: 1591 Budapest, Pf.: 294.

KIADJA:

a Magyar Mezőgazdaság Kft.

FELELŐS KIADÓ:

Sári Enikő ügyvezető igazgató
Hájos László ügyvezető igazgató

MARKETING:

Práger Ádám vezető,
Kovács Réka, Kadosa Gábor,
Kárpáti Eszter

LAPTERJESZTÉS, PÉNZÜGYI:

Harangozó Tímea vezető
Fontos Éva, Karácsonyi Ildikó

ÜGYFÉLSZOLGÁLAT:

Husztiné Csekő Emma
Tel.: 470-0411 Fax: 470-0410

HIRDETÉS:

Dohány Árpád (70)-232-4231

Minden jog fenntartva! A lapból értesüléseket átvenni csak a Kerti Kalendáriumra való hivatkozásokkal lehet. A hirdetések és egyéb reklámkiadványok tartalmáért a kiadó felelősséget nem vállal.

TERJESZTÉS:

Árusításon át terjeszti a Lapker Zrt., a POHÍRKER Zrt., valamint az alternatív terjesztők. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Postacím: 1900 Budapest Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a hirdaport kézbesítőknél, www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, telefonon 06-1-767-8262 számon, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen. Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), 1900 Budapest, 06-1-767-8262, hirlapelofizetes@posta.hu Belföldi előfizetési díj egy évre: 4100 Ft.

NYOMJA:

PAUKER Nyomdaipari Kft.
1047 Budapest, Baross u. 11.
Felelős vezető: Vértes Gábor
HU ISSN 0864-7852

www.magyarmezogazdasag.hu – az Agrárhírből

ONLINE ÜZLETÁG-VEZETŐ:

Práger Ádám
SZERKESZTŐK:
Mízssei Károly, Szőnyi Judit

A bőség hava

A nyár utolsó hónapja bővelkedik tennivalókban és finomságokban. Még kiváló szomjoltó a görögdinnye, érik a szilva, az őszibarack, a korai alma- és körtefajták, ontják a termést

a paradicsomtövek, szedhetjük a csemegeszőlőt...

Van tehát mit leszedni és gondosan elkészítve eltenni a téli hónapokra. Ehhez ad tanácsokat a biotermesztés rovatunk.

A szüret után se feledkezünk meg azonban a növényeinkről, a fáknak még tápanyagokra van szükségük ahhoz, hogy jól fölkészüljenek a télre, feltöltsék raktáraikat, bár a következő évi rügyek a legtöbb fajnál már kialakultak augusztusra. Ha nem akarjuk, hogy túl erős legyen a következő évi növekedés, még metszhetünk is, érdemes eltávolítani a sűrítő elágazásokat és finoman visszavágni az ágakat. A gyümölcsös bővítéséhez pedig különleges, sárga és fehér termést adó fajták bemutatásával igyekszünk kedvet támasztani olvasóinkban.

Ilyenkor van az évelők tőosztásának ideje is, többek közt a nagyon mutatós, de meglehetősen borsos árú díszfüveket is szaporíthatjuk ily módon. A különféle termető és színű díszfüveket és igényeiket is bemutatjuk és tanácsot adunk társításukhoz, elhelyezésükhöz.

Kertbaráti üdvözlettel,

Horváth Csilla

főszerkesztő

„Ha megkérdezik tőlem, hogy mi vagyok, mi a szakmám, akkor azt felelem, kertész vagyok. Minden formájában a kertészet van az érdeklődésem középpontjában.”

Műveli az égi kerteket

Így búcsúznak a budapesti kertbarátok a 101 éves korában elhunyt *Bálint Györgytől*, az ország Bálint gazdjától. Az ország kertészmérnöke 16 évig volt a Kertészet és Szőlészet főszerkesztője és neki köszönhetjük a Kertbarát Magazin, a Kerti Kalendárium és a Kertgazdaság lapok megszületését is. Hosszú és tartalmas élete egyik legsikeresebb időszakának tekintette ezeket az éveket, pedig nyugdíjba vonulása után kezdődött televíziós karrierje, ami fantasztikus népszerűséget hozott neki. Kiadónk kertészeti lapcsaládjá továbbra is hirdeti jótanácsát: műveld a kerteted!

Bálint György 1919. július 28-án született, családja a Gyöngyös melletti Gyöngyöshalmajon, a mai Halmajugra területén gazdálkodott. Apja több nyelven beszélő, kísérletező szellemű középirtokos volt, fiát már kisgyermekként a föld és a mezőgazdaság szeretetére nevelte. A családi indíttatás az akkori Magyar Királyi Kertészeti Aka-

démiára vezette, ahol 1941-ben szerzett diplomát. Még abban az évben neki kellett átvenni és továbbvinni a családi gazdaságot fiatalon elhunyt édesapja után.

Egy év elteltével behívták munkaszolgálatra, ahonnan koncentrációs táborba vitték. 1945-ben, szabadulása után visszatért a szülői házba és hoz-

zálátott a családi gazdaság újjáélesztéséhez, ám a kommunista hatalomátvétel után elvették a földjeit. Ezután úgy döntött, ismét tanulásba kezd, szerzett egy újabb diplomát a Magyar Agrártudományi Egyetemen 1948-ban.

Kuláknak bélyegezve nehezen talált munkát, a megélhetésért mindent elvállalt a kertgondozástól az iratrendezésig. Akkor már családfeje volt és megszületett első és egyetlen gyermeke, János. Kilenc évig főagronómusként dolgozott a Mányi Állami Gazdaságban, de továbbra is tanult és 1959-ben doktori címet szerzett. Azután a Fejér és Komárom megyei állami gazdaságok kertészeti felügyeletét látta el, volt egyebek mellett főiskolai tanár, agrárügyekkel foglalkozó biztosítási szaktanácsadó.

A Kertészet és Szőlészetnek 1967-ben lett a főszerkesztője, majd további kertészeti lapok alapításába fogott, részt vett a szerkesztésükben. Az induló Kerti Kalendárium szerkesztőbizottságának elnöke volt. Elmélete az volt, hogy a nagybani termelők, a kiskerttulajdonosok, a hobbikertészek és a mezőgazdaság tudománya iránt érdeklődők is hozzájuthassanak a nekik szóló kertészeti információkhoz. Ezek a szakújságok a mai napig megjelennek és betöltik hivatásukat.

A szaklapok szerkesztőségéből 1981-ben ment nyugdíjba, és azonnal elfogadta a televízió felkérését az Ablak című közéleti műsorba. Az akkor kezdődő televíziós karrierje több mint 20 évig tartott, ott vált az ország Bálint gazdájává, igazi kertészeti népmű-

velővé, amivel fantasztikus ismertségre tett szert. Valószínűleg nincs az országnak olyan települése, ahol ne tartott volna előadást. Nyugdíjas éveit 31 szakkönyvet írt, amelyeket máig hasznosan forgathat minden kertészkedő.

Csaknem ötven évvel ezelőtt ő alapította meg a Honvéd Kertbarát Kör, ahol a mai napig élnek az általa lefektetett módszerek, hagyományok, követelmények. Életigenlése, a föld és az emberek szeretete magával ragadó volt, mindig szívesen adott tanácsot a kertműveléshez, vagy segített a nehézségekkel küzdőknek. Néhány évig ő vezette a Budapesti Kertbarát Szövetséget is. Rendszeresen részt vett a kertbarát körök rendezvényein, előadást tartott, jótanácsokkal látta el barátait, hiszen annak tekintette a kertbarátokat.

Elvállalta a most szeptemberben több kertbarát kör részvételével szerveződő terménybemutató fővédnökségét is, ahol sajnos már csak lélekben lesz velünk. Mosolyára, kedves humorára, kertszeretetére és naprakész szakmaiságára sokáig emlékezünk.

Horváth Csilla

Apró termések fejlődnek az egérdinnyén

Dísznövénynek is beillenek

MÍG NÉHÁNY ÉVTIZEDE SZINTE MINDEN HÁZNÁL VOLT JÓL ELHATÁROLT HASZONKERT ÉS DÍSZKERT, NAPJAINKBAN JÓ, HA AZ UTÓBBI MEGMARADT. BÁR A CSALÁDELLÁTÓ KERTÉSZKEDÉS AZZAL PÁRHUZAMOSAN LEÉPÜLT, HOGY A BOLTOKBAN MÁR MINDEN MEGVEHETŐ, ÉRDEMES LEGALÁBB NÉHÁNY ÉRDEKESEBB ZÖLDSÉGNÖVÉNYT KIPRÓBÁLNI, MELYEK AKÁR A DÍSZKERTBEN IS MEGÁLLJÁK A HELYÜKET.

NAGY Z. RÓBERT

Méteres hüvelyű bab, hosszú kolbásztök, színes paradicsomok, szivacstök, elevenszülő hagyma, kétméteres spenótfá, és még sorolhatnánk a különleges zöldségnövényeket. Ezek többségét soha nem termesztették nagyüzemben, de kiválóak házi kerti nevelésre, valamint étrendünk változatosabbá tételére. A különleges „díszzöldségek” nemcsak a kertben díszítenek, hanem tálaláskor is sokféleképpen felhasználhatók.

Hosszú időre van szükség ahhoz, hogy egy zöldségnövény bekerüljön étrendünkbe, hiszen a gasztronómiai közízlés nem változik egyik napról a másikra. A burgonyát, amely ma már nélkülözhetetlen a konyhában, hosszú ideig csupán dísznövényként tartották számon.

Sok olyan zöldségfajt említhetnénk példaként, amelyek jelenleg is az „elfogadás” folyamatánál tartanak. A spárga, a padlizsán, az édeskömény, a feketegyökér vagy az articsóka

napjainkban már itt-ott kaphatók ugyan, ám ezeket még nem fogyasztjuk olyan mennyiségben, mint a már régóta termesztett fajokat.

A hobbizöldség, vagy különleges zöldség kategóriába az étrendünkben ritkaságyszámba menő fajok és a gyakori zöldségek különleges fajtái tartoznak. Ezeknek köszönhetően összemosható a konyhakert és a díszkert határa a portánkon. Bemutatunk néhányat (főleg levélzöldségnek valókat), ám a választék ennél sokkal nagyobb...

Egynyári gyümölcsök

A földicseresznye (*Physalis peruviana*) íze, és a lampionba zárt gyümölcseinek megjelenése is figyelemre méltó. Ne tévesszük össze a piros

Az ehető földicseresznye íze a sárgadinnyére emlékeztet

lampionokat nevelő díszváltozattal, amely nem fogyasztható. Korai palántaneveléssel egynyáriként is tartható, de ősszel felszedve nem könnyű teleltetni, így a következő tavaszt már egy nagyméretű növényvel indíthatjuk. Vannak alacsony, szinte talajtakaró fajtái is, amelyek akár átélőként viselkednek: egynyáriak, de elszórják a magjukat, így a következő évben ugyanott kikelnek. Íze kicsit a sárgadinnyére emlékeztet. Bár a címben zöldségnek szerepelnek, a földicseresznye

gyümölcs, de lágyszárú lévén termesztése a zöldségekhez hasonló. Ám van ennél is érdekesebb növény, amiről el sem lehet dönten, hogy zöldség, vagy gyümölcs.

Az eperspenót (*Blitum capitatum* vagy *Chenopodium foliosum*) egy ehető egynyári multifunkciós növény, ami eperlibatop néven

Az eperspenót egyszerre használható levélzöldségként és gyümölcsként

is ismert – egyelőre jóval szűkebb körben, mint megérdemelné. Dísznövényként is megállja a helyét, levelei spenótszerűen fogyaszthatók, az eperfa termésére hasonlító kinézetű termése pedig gyümölcsként használható fel, leginkább feldolgozott formában. Az USA északi részén és Kanadában őshonos, de megterem Európában és Új-Zélandon is. Feljegyzések szerint már az 1600-as évek óta termesztik, kolostorkertekben ma is gyakran megtalálható.

Nagy termetű levélzöldségek

Szintén díszítőértéket is képvisel a bazella, más néven malabári spenót (*Basella alba*, *B. alba Rubra*), főleg a bordó színű változat. Erőteljes évelő növény, levelei pozsgásak, kúszó szára 10 méterre is megnő. Kitűnően tűri az aszályos időszakokat, emiatt egyszerű nevelni, de melegigényes növény,

A malabári spenót melegkedvelő kúszónövény

hűvös, árnyékos helyen nem érzi jól magát. Ázsia trópusi vidékein őshonos, széles körben termesztik. Főzelékként fogyasztják őshazájában, de a bőrön

Tűző napra való a szépen virágzó opár gyöngye vagy szobaspenót

Tarka levelű opár gyöngye

bedörzsölve sebnyugtató hatású, és nyersen salátaként is ehető. Levelének belseje kissé nyálkás, ezért sokáig tárolható hűtőszekrényben. Magról és dugványozással könnyen szaporítható, és télire a lakásba vihető, ahol szobanövényként tartható egy világos ablakban. Laza, jó vízáteresztő talajban neveljük, a talaj kémhatására nem igényes. Magtól magig tenyészideje 120-130 nap, csírákéességét 5 évig megtartja. Cseres futónövényként árulják időnként az áruházakban.

Ha kedveljük a spenótot, akkor kedvencünk lesz az opár gyöngye, vagy szobaspenót (*Talinum paniculatum*), amely szinte ismeretlen még hazánkban. Pedig nagyon sokoldalú növény, mely salátaként és főzeléknövénynek is kiváló, amellett hogy szépen virágzik. Lágyszárú, húsos levelű évelő, de egynyáriként is tartható. Kiváló szobanövény, így leveleiből szedve télen finom szobai termesztésű salátát készíthetünk belőle. Az alapfaj zöld levelű, de van zöld levelű világos szegélyű és sárga levelésű változata is. Afrikában, Kubában, Dél-Ázsiában zöldségként termesztik, nyersen, párolva, vagy leveleit pörkölve főzve fogyasztják. Ha nagy edényben neveljük, akár egy méter magas is lehet, ekkor már kissé fásodik a szára. Nem fagyűrű, de tavasszal vetve, vagy kiültetve télíg nagyra nő, sok levelet ad, és ősszel, esetleg magról szaporítva, vagy dugványt gyökereztetve

Csipkeszerű virágzatot fejleszt az opár gyöngye

egyszerűen bevihetjük a szobába. Szereti a tűző napos helyet, de a félárnyékot is elviseli. Dugványról szaporítva ó hét után már ehető. Magja nagyon apró,

Az óriás laboda bordo változata természetes dísznövénynek is beillik

ezért csak a földre szórjuk, ne takarjuk földdel. Egész évben vethető, tavasztól őszi szabadban, télen lakásban.

A spenótfának, vagy óriás labodának (*Atriplex hortensis*) zöld levelű és díszesebb bordó változata is van. Ez a 40–50 cm széles, alul fásodó szárú egyényári növény elérheti a 2–2,5 m magasságot. A váltakozó állású, dúsán növekvő, 10–15 cm hosszúságot elérő levelei fogyaszthatók, akár nyersen, vagy spenóthoz hasonlóan elkészítve. Korábban elterjedt saláta- és főzeléknövény volt Európában. Az ókorban már termesztették, s a középkorban Közép-Európában is rendszeresen fogyasztották. A spenóthoz hasonló az elkészítési módja és az íze is, hasonló mennyiségben tartalmaz C-vitamint, fehérje- és ásványianyag-tartalma azonban nagyobb. Nehezen érthető, hogy a spenót miért körözte le ennyire az idők során, hiszen mérete miatt akár dísznövénynek is jó, nagy mennyiségű levél szedhető róla, és mindez folyamatosan, hiszen mindig vannak rajta zsengébb levelek, a teljes vegetációs időben.

Tudta?

A jamszgyökér (*Dioscorea batata*) Kelet-Ázsiából származik. Földben növekvő, több kilogrammosra gyarapodó gumójáért termesztik. Burgonyaként készíthető el, vagy megszáritva és őrölve lisztnek használják. További különlegessége, hogy továbbsszaporításra alkalmas mini gumói a kúszónövény szárán fejlődnek.

Mókás kabakosok

Az óriási változatosságban termesztett tökfélék díszítőértékkel is bírnak amellyel, hogy fogyaszthatók. A kolbásztök termése a több mint egyméteres hosszúságot is elérheti, zenge korában pedig kiválóan regenerálódik. Így megoldható, hogy csak egy étkezésre szánt darabot vágunk le belőle, a többi a száron hagya tovább növekszik.

A szivacstök belseje hálós, rostos szerkezetű. Nálunk is egyre gyakrabban kaphatók a belőle készült mosdószivacsok, szaunakellékek, de emellett virágkötészeti célokra és mellények béléseként használják. Újszerű megoldás, hogy a rostokból vágott szeletekbe szappant öntenek, így az használatkor tisztít és bőrradírozó hatású is egyszerre.

A maghéj nélküli olajtöknek a magján csupán egy vékony hártya van, ami megszártva egyszerűen ledörzsölhető, így már a bontással sem kell vesződni.

A lopótökök és a laskatökök már ismertebbek a hazai kertekben; előbbiből a borok fejtéséhez használt eszközt készítették, utóbbinak előnye pedig, hogy főzéskor vékony csíkokra esik szét, így szükségtelen előtte aprítani. Népies nevét is ennek köszönheti: régen „isten gyalulta” töknek hívták.

Az uborkák közt is találunk mókás, ám praktikus teremtményeket. A tüskés uborka vagy vaduborka (*Cucumis anguria*) felületét apró, lágy „tüskék” borítják. Íze picit savanyúbb a megszokottnál, és van egy kellemesen kesernyés mellékíze, ezért kiváló étvágygerjesztő. Másik figyelemre méltó zöldség a banánuborka (*Cucumis melo* var. *flexuosus*); neve görbült alakjára utal. Elég nagy termései vannak, melyek éretlenül uborkaként készíthetők el, éretten pedig sárgadinnye ízűek. Érdemes még itt megemlíteni az egérdinnyét (*Melothria scabra*), ami kinézetre olyan, mint egy picike dinnye, íze azonban uborkaszerű, nem véletlenül nevezik mexikói sava-

nyú uborkának is. A kiwano (*Cucumis metuliferus*) is egy uborkaszerűség, de érett termése édeskés, így gyümölcsként fogyasztható.

Ez a felsorolás csak töredéke a hazánkban már beszerezhető különleges zöldségnövényeknek. Terjedésüket, és az irántuk tanúsított érdeklődést mi sem bizonyítja jobban, minthogy a vetőmag-kereskedő cégek kis kiszerezésű magválasztékában

Karakteres ízű a tűskés uborka

egyre több található meg közülük. Emellett az interneten is gombamód szaporodnak a magcsere-fórumok. A hobbizöldségek közül érdemes egyet-egyet kipróbálni, hiszen nevelésük semmivel sem nehezebb, mint a közönséges zöldségféléké, és látványuk mellett ízeik is változatosak.

**AZ ADATOK
MINDIG
LEGYENEK
KÉZNÉL**

Download on the
App Store

GET IT ON
Google Play

növényvédőszer.info
irtószer.info
termésnövelő.info

A poloskák lakáson kívül és belül is problémát okozhatnak

Egyre gyakrabban jelentenek problémát a kertben és a házban belül is a poloskák. Károsítják a kertben a gyümölcsseinket, illetve a hideg elől menekülve később a lakás/ház minden zugában összetalálkozunk velük. Ilyenkor megpróbálunk megszabadulni tőlük, de ha nem vagyunk elég hatékonyak, akkor csak egy alapos szellőztetés után lesz újra elviselhető szagú a lakás. A leg-hatékonyabb megoldás lakáson belül, ha por-szívót bevetve összegyűjtjük őket. Ha kézzel szeretnénk összeszedni, akkor mindenképpen viseljünk kesztyűt, illetve az általánosan alkalmazott rovarölő szerek is hatásosak a poloskák ellen.

Több fajuk ismert, de a leggyakrabban ma már az ázsiai márványospoloskával találkozhatunk. A kertben, a gyümölcsösökben a föld feletti zöld részeket és a termést szívogatják. Bármilyen gyümölcsön előfordulhatnak, több mint 100 gazdanövényüket irták már le. Minőségromlást és komoly termés kiesést okoznak.

Az ázsiai márványospoloska elterjedése a 2010-es évektől volt igazán látványos. Kül-

földről „sikerült” behurcolni, és mivel az éghajlat kedvez neki, villámgyorsan felszaporodott. Bogyósokon és szántóföldi kultúrákon már az idén is megjelent, elterjedése a nyár második felében tömegesen várható. Nemcsak közvetlen kártételével okoz problémát, hanem a bűzmirigyéből kijuttat váladék gyakorlatilag fogyaszthatatlanná teszi a nem károsított gyümölcsöket is.

A poloska ellen nincs engedélyezett készítmény jelenleg a Syngenta palettáján, de közismert, hogy a piretroidtartalmú készítmények hatékonyak ellenük.

A **Karate Zeon** szabályszerű felhasználása esetén hatása van a kezelés időpontjában a területen megtalálható poloskákra is. Fontos kiemelni, hogy lehetőleg akkor védekezzünk, amikor hasznos élő szervezetek nem tartózkodnak a kezelt növényeken, illetve azok környékén.

A legfontosabb dolog, amire oda kell figyelni, hogy általában az érésben lévő gyümölcsöt károsítják, tehát a permetezés utáni várakozási időt bele kell kalkulálnunk, mielőtt leszedjük a gyümölcsöt.

KARATE ZEON FELHASZNÁLHATÓSÁGA

KULTÚRA	DÓZIS	VÁRAKOZÁSI IDŐ
Almatermésűek	2 ml/10 liter permetlé	3 nap
Málna	2 ml/10 liter permetlé	7 nap
Csonthéjasok (meggy, cseresznye, ősz-, kajszibarack)	2 ml/10 liter permetlé	3 nap
Ribiszke, köszméte, szeder	2 ml/10 liter permetlé	14 nap

Egyéb kultúrákkal kapcsolatos információkért keressék fel a Syngenta honlapját www.syngenta.hu! Az oldalon a biztonságos kijuttatásról is kapnak információt.

Szokatlan megjelenés

MÚLT HAVI SZÁMUNKBAN A MÁLNAFAJTÁK KÖZT ISMERTETTÜNK NÉHÁNY SÁRGA SZÍNŰ VÁLTOZATOT, INNEN JÖTT AZ ÖTLET, HOGY NÉZZÜNK UTÁNA, MILYEN MÁS GYÜMÖLCSFAJBÓL TALÁLUNK MÉG ILYEN KÜLÖNLEGES, A MEGSZOKOTTÓL ELTÉRŐEN VILÁGOS TERMESŰ FAJTÁKAT. EHHEZ HAZAI ÉS KÜLFÖLDI SZAKIRODALOMBÓL MERÍTETTÜNK.

HORVÁTH CSILLA

Mint írtuk, a *Fertődi narancs* kétszertermő málnafajta, a második terméshullámát az idei sarkakon hozza, éppen augusztustól a fagyokig. Olyan sokat terem, hogy meg kell támasztani valamivel a töveket. Sarjai sűrűn tüskések, zöldek, nagyon erős növekedésűek. A növény nem fogékony a gombás betegségekre, a gyümölcs pedig a szürkepenészre, ami nagy előny a házikertben. Gyümölcse nagy, éretten veszi föl jellegzetes narancssárga színét.

Hazánkban nem termesztenek fehér szamócát, pedig többféle szamócafa hoz fehér bogyókat, például a *Fragaria chiloensis*, amit a modern fajták nemesítéséhez használtak. A *Fragaria vesca* fajt hegyi szamócának is nevezik, számos fehér bogyójú fajtát hoztak létre belőle, mint a *Albicarpa*, *Krem*, *Pineapple Crush*, *White Delight*, *White Giant*, *White Solemacher*.

A Fertődi narancs másodtermése augusztusban kezd érni

Ananászbogyónak nevezik azt a különleges fajta-csoportot, amelynek tagjai a modern szamócák közé tartoznak ugyan, de fehér a bogyójuk és jellegzetes ananászos aromájuk van a szamócaíz mellett. További előnyük, hogy azok is fogyaszthatják ezeket, akik allergiásak a szamócára. Hátrányuk viszont, hogy a gyümölcsük apró, olyan 2 cm körüli méretű és keveset is teremnek. Hollandiában nemesített, kereskedelmi forgalomban lévő fajtái a *White Pine*, *White Carolina*, *White D*, *Natural Albino*.

Hagyományos szamóca és ananászbogyó: nagy még a méretkülönbség

A csonthéjasok közt is találunk sárga vagy halványzöld fajtákat. A NAIK Gyümölcs- és Dísznövénytermesztési Kutatóintézet Ceglédi Állomásán lévő szilvafajta-gyűjteményben több is akad, *Surányi Dezső* ismertette a tulajdonságaikat testvérlapunk, a Kertészet és Szőlészet hasábján.

A Zöld ringló nagyon finom, édes és kismagvú szilvaféle

A *Zöld ringló* igen magas pektintartalma miatt ma még népszerű, bár házi kerti fajtának számít. A belőle készült kompót és zselé kiváló minőségű. Hússzilárdsága más sárga és zöld húsú fajtáknál keményebb, a szállítást azonban csak féléretten bírja, mint a legtöbb sárga gyümölcsű szilvafajta. Ritkábban aszálják, de pálinkának ugyancsak keresett. Bizonyítottan toleráns a szilvahimlő vírussal szemben, viszont moniliára érzékeny. Fája viszonylag nagy, szétterülő, átlagos ágsűrűségű, bőtermő. Augusztus végén, kicsit elnyújtottan érik. Gyümölcse 20-24 grammos, zöldessárga, a napos oldalon pirosan pontozott. Húsa fénylő zöldessárga, leves, igen édes és zamatos, kevésbé maghoz kötött, kőmagja igen kicsi.

A szilvagyűjteményben saját sárga klón is található, a *Sárga szilva C. 1501*, ami a Beszterceihez hasonló gyümölcsű, finom ízű, de rózsaszínnel mosott sárga gyümölcsöt terem.

A Beszterceihez hasonlít a Sárga szilva C. 1501

Nagy méretű sárga szilva a Francia narancs

A sárga cseresznyét kevésbé károsítják a madarak

A *Francia narancs* régi francia szilvafajta, nagy, erős növekedésű fája kedvező időjárás esetén igen bőtermő; viszont vírus- és fagyérzékeny. Gyümölcse augusztus közepén érkezik, nagy, tojásdad alakú, héja és húsa egyaránt sárga, mutatósan rostos szerkezetű, leves; zamatos, egyes években sajátos fűszeres ízű; magvaváló. A szállítást közepesen bírja.

Német fajta a *Bellamira*, ami a *Nancy mirabella* utódja, ennek megfelelően bőtermő, de a gömbölyű gyümölcse nagy, sárga alapon pirossal pontozott. Húsa szilárd és lédús, édes, magvaváló.

A Nancy mirabella régi francia fajta

A sárga különlegességek sorába tartozik a *Vega* cseresznye is, amit a hazai faiskolákban *Sárga cseresznye* néven forgalmaznak. Június közepén ér, kimondottan nagy, mutatós gyümölcse kissé lapítottan gömb alakú, világossárga, a napos oldalon rózsaszín bemosódással. Húsa ropogós, édes-savas ízű, közepesen kemény, és ami az utóbbi években különösen fontosá vált, nem

hajlamos a repedésre. Magja kicsi. Fája nem a legnagyobbak közé tartozik, fölfelé törő ágai vannak, sokat terem. További előnye, hogy a madarak kevésbé károsítják, mint a hagyományos piros cseresznyét. Porzófajtát igényel, a *Germersdorfi*, a *Hedelfingeni* óriás, a *Stella*, a *Van* alkalmas erre.

A *Napoleon* régi német fajta, sárga alapszínen nagyrészt pirossal bemosott, nagy, megnyúlt szív alakú cseresznye, húsa fehér. Későn érkezik, hátránya, hogy nagyon reped és érzékeny a téli hidegre. Pollenadója a *Stella*, a *Sunburst*.

Rainier kicsit sötétebb megjelenésű, sötétebb és nagyobb kiterjedésű rajta a piros bemosottság. Kimondottan édes fajta, nagyon magas a cukortartalma, eléri a 32 Brix-fokot, ami jócskán meghaladja a cseresznyénél megszokott 17-20 Brix értéket. Az USA-ban nemesítették 1960-ban a *Bing* és a *Van* keresztezésével. Gyümölcse nagy, szilárd, nem reped, az édesség mellett kellemesen aromás. Jól tárolható. Középkorai fajta.

Hazai meggyfajtáink közt is találunk egészen világosat, ez a *Korai pipacsmegegy*. Elsősorban a léipar vásárolja, mert világos húsa nem festőlevű, csak túlérve vesz föl rózsaszínes árnyalatot. Gyümölcse közep-nagy, közepesen kemény, lédús, kellemes édes-savas meggyízű. Fája közép-erős növekedésű, laza ágrendszerű, lapított gömb koronájú. Előnyös tulajdonsága, hogy nem hajlamos a fölkopaszodásra, mert virágrügyei rövid termőrészekben fejlődnek. Öntermékeny, nem szükséges hozzá pollenadó fajta.

Nyári gyógynövények

NYÁRON MEGANNYI VADON TERMŐ GYÓGYNÖVÉNYT GYŰJTHETÜNK, AMELYEKET AZTÁN A LEGKÜLÖNBÉLÉBB CÉLOKRA HASZNÁLHATUNK FEL. ÍME NÉHÁNY PÉLDA CSISZÁR ÁGNES EGYETEMI DOCENS, A SOPRONI EGYETEM ERDŐMÉRNÖKI KAR NÖVÉNYTANI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI INTÉZET MUNKATÁRSA AJÁNLÁSÁVAL.

A leggyakrabban gyűjtött gyógynövényfajok közül júniustól kezdődően virágzik a közönséges orbáncfű, amelynek virágos hajtásait réteken, gyepekben, legelőkön, fátlan élőhelyeken sokfelé lehet szedni, és elsősorban depresszió, rossz közérzet, szorongás esetén érdemes alkalmazni. Figyeljünk arra, hogy használata fényérzékenységet okozhat, ezért figyelni kell a dózisok betartására, és óvakodni kell a napon való hosszas tartózkodástól.

Vele együtt, száraz lomberdők tisztásain, gyepekben gyakran előfordul a közönséges szurokfű, amely egyaránt használható gyógynövényként (elsősorban légúti betegségek esetén, köhögés ellen) és fűszerként is, például pizza, tojás- , hal- és húseletek készítésekor.

Nedvesebb réteken a Magyarországon nem őshonos, de rendkívül elterjedt, sőt inváziós növénynek számító magas és kanadai aranyvessző virágos hajtásai is begyűjthetők. Sokoldalúan használható gyógynövények; vizelethajtó, gyulladásgátló hatásúak, leggyakrabban húgyúti problémák kezelésére használják az aranyvessző-fajokat.

Szintén az üde, nedves réteken, utak mentén szedhetők a különböző mentafajok – például a lómenta –,

A közönséges orbáncfű szorongásra és rossz közérzetre is gyógyír lehet

A cickafark virágos hajtásai nyár közepétől akár novemberig gyűjthetők

amelyek szintén számos gyógyhatással bírnak: emésztésserkentők, görcsoldók, gyulladáscsökkentők, valamint érzéstelenítők, hűsítő, antiszeptikus hatásuk is van. A gyógyászatban belsőleg gyomor-, bél- és epegyógyosként, külsőleg orr- és szájnyálkahártyagyulladásban, izom- és reumatikus fájdalmak esetén alkalmazzák őket. Szárazabb gyepekben virágzik a kakukkfű, amely kellemes illata, aromája miatt fűszerként is használatos.

Nyár közepétől késő ősziig – olykor még novemberben is – gyűjthetők a cickafark virágos hajtásai. A cickafark gyulladáscsökkentő, emésztésserkentő, ezért a bőr és a nyálkahártya gyulladásaiban, gyomorfekélyben, bélhurutban vagy étvágyjavítóként használják.

A fekete nadálytő föld alatti részeit jellemzően tavasszal vagy ősszel szedik, ugyanakkor a nyári időszakban szánhatunk időt arra, hogy alaposan megismerjük a fajt, így virág nélküli állapotában is biztonsággal felismerjük. A fekete nadálytő csak külsőleg, ép bőrön alkalmazható duzzadt, ödémás végtagok, zúzódások, reumatikus fájdalmak, sportsérülések panaszainak enyhítésére.

Szőcs Attila

A cseresznye és a meggy vírusos betegségei

A GYÜMÖLCSFÁK VÍRUSOS BETEGSÉGEI ELSŐSORBAN OLTÓVESSZŐKEK, SZEMZŐHAJTÁSOKKAL, ALANYOKKAL TERJEDNEK, DE A VÍRUSOK KÖZÜL PÉLDÁUL A GYŰRŰSFOLTOSÁGOT VAGY A MOZAIKFOLTOSÁGOT OKOZÓK MAGGAL ÉS POLLENEL IS TERJESZTIK A FERTŐZÉST.

DR. KOLEVA ROSZICA

A vírusok nagyon apró szervezetek, emiatt csak az általuk okozott tüneteket észleljük. Minden növényt megtámadhatnak. Az általuk okozott kár nem lebecsülendő, ugyanis a legenyhébb vírusos betegség okozta termésvesztés is meghaladhatja a 10%-ot, több vírusos betegség együttes fellépése esetén pedig a kár megsokszorozódik. Sérülések (metszés, szemzés, jégverés), során jelentkező betegségek a

rovarok és fonalférgek útján terjednek. A vírusos betegségek elleni védekezésben nagyon fontos a megelőzés, csak egészséges szaporítóanyagot szabad ültetni, amiben meghatározó szerepük van a faiskoláknak. A cseresznye és a meggy legfontosabb vírusos betegségeit mutatjuk be.

A vírusos betegségek közül a *cseresznye magyarországi érdeslevelűséget* (*Cherry Hungarian rasp leaf virus*) először Magyarországról közölték

1960-ban, de később Európa más országaiban is megtalálták. Cseresznyében nagyon elterjedt vírus, minden fajtát képes megfertőzni. A beteg gyümölcs apró, íztelen. A levelek fonáki részén, a főér mentén sötétzöld, lapos kinövések keletkeznek, vagy pedig a mellékerek mentén kiemelkedő, húsos, kakastaréjszerű kinövések, úgynevezett enációk láthatók. Az utóbbi esetben levéldeformáció is megfigyelhető. A fertőzési források az anyanövények, ahonnan a kórokozó szaporítóanyaggal és szemzőhajtásokkal vihető át, továbbá pollennel és maggal is terjed. Védekezési lehetőség a beteg fák megsemmisítése és vírusmentes szaporítóanyag előállítására. A vírus kimutatására indikátornövényként a *Bing* cseresznyefajtát és az uborkát használják.

A *cseresznye levélsodródását* (*Cherry leaf roll vírus*) először Angliában írták le 1955-ben, azóta Európa több országában is ismertté vált. Magyarországi előfordulása jelenleg csak szórványos. Gazdanövényei a cseresznye, a dió, a bodza. A betegség legjellemzőbb tünete, hogy a levelek a színük felé sodródnak, fajtától függően vörös vagy sárgászöld, gyűrűs foltok jelennek meg rajtuk. Súlyos esetekben a kéreg fölreped és mézgásodás figyelhető meg. Fertőzési források az anyanövények, amelyekről szaporítóanyaggal, szemzőhajtásokkal átvihető kórokozó. A vírus a metszésekor keletkezett szövetnedvvel is terjedhet, illetve pollen- és magátvitel is lehetséges. Fontos átvivői még a talajban élő *Xiphinema* fonálféreg.

A *cseresznye és a meggy nekrotikus gyűrűsfoltosságát* (*Prunus necrotic ringspot vírus*) először az 1960-as évek elején Észak-Amerikából közölték, később Európában is elterjedt, ezt követően itthon is megjelent. A csonthéjasok legelterjedtebb vírusos betegsége. A fertőzés nyomán a beteg fák terméshozama csökken, gyengébben fejlődnek, és korán elpusztulnak. Legjelentősebb a cseresznyén és a meggyen, de előfordul még a különböző díszszilvafajokon is. A

A nekrotikus gyűrűsfoltosság a legelterjedtebb vírusbetegség a cseresznyén

betegségnek két tünettípusa van: sokk tünet és krónikus tünet. A sokk tünetre jellemző, hogy a beteg leveleken először nekrotikus foltok keletkeznek, amelyek később kilyukadnak. A krónikus tünetnél a levelek fűzlevélszerűek és erősen fogazottak, elvétele két levélszűcs is fejlődik. A

A nekrotikus gyűrűsfoltosság kevésbé feltűnő jelei a gyümölcsön

legjellegzetesebb tünet a levél fonákjának felső harmadában figyelhető meg, ahol a mellékerek között sötétzöld, húsos, kakastaréjszerű kinövések (enációk) fejlődnek ki. A cseresznye levelén elsősorban a sokk tünetre utaló nekrotikus foltok láthatók. A fertőzési források az anyanövények, ahonnan a kórokozó szaporítóanyaggal és szemzőhajtásokkal vihető át. Fontos fertőzési forrás a

mag is, ahol a vírus a mag belsejében helyezkedik el. Virágzaskor a kórokozó pollennel terjed. A vírus gyökérérintkezéssel is továbbvihető az egyik növényről a másikra.

A cseresznye és a meggy klorotikus gyűrűsfoltossága (*Chlorotic ringspot virus*) kevésbé elterjedt vírus. A cseresznyét, a meggyet és a sajmeggyet fertőzi. Hatása főleg a faiskolában, a rossz eredésben és az oltványok gyengébb növekedésében nyilvánul meg. A betegség nehezen diagnosztizálható, mert a tünetek sokszor évekig nem alakulnak ki, de a megjelenés évében is csak rövid ideig láthatók. A vírus a leveleken sárgászöld, világoszöld foltok, gyűrűk és szalagok formájában mutatkozik. A cseresznyeoltványokon a levélfonákon a főér mentén kinövések is keletkezhetnek. Fő fertőzési források az anyanövények, de a kórokozó átvihető maggal és pollennel is.

Léziót több vírusbetegség is okozhat a levélfonákon

A klorotikus-nekrotikus gyűrűsfoltosság tünetei a fák alsóbb levelein láthatók

A cseresznye és a meggy klorotikus-nekrotikus gyűrűsfoltossága (*Chlorotic-necrotic ringspot virus*) itthon általánosan elterjedt. A betegség a cseresznyén és a meggyen kívül még a szilván és a sajmeggyen is előfordul. A leveleken sárgászöld foltok és gyűrűk, valamint nekrotikus, kitérődedező foltok figyelhetők meg. A termőfákon a tüneteket mutató levelek főleg a korona alsó részén, az elágazások közelében találhatók. A fertőzési források itt is az anyanövények, ahonnan a kórokozó spórával és szemzőhajtásokkal vihető át az egészséges fákra. Fertőzési forrás még a vetőmag, de gyakran pollennel is terjed.

A gyűrűs mozaik vírus csak a cseresznyén és a meggyen figyelhető meg. Az előbbieken ismer-

tett gyűrűsfoltosság vírusokhoz viszonyítva kisebb károkat okoz, és az enyhébb tüneteket okozó vírusokhoz tartozik. A leveleken nehezebben, csak átcsúszva lehet észre venni a tüneteket, a halványzöld vagy zöldessárga foltok, különböző nagyságú gyűrűk, szalagok.

A sárga mozaik vírus (*Yellow mosaic virus*) a gyűrűsfoltosságot okozó vírusokhoz tartozik. Gazdasági jelentősége kisebb. A csonthéjasok közül eddig csak a cseresznyén figyelték meg. Jellegzetes tüneteit a leveleken hozza, amelyeken élénksárga gyűrűk vagy világos levélsárgulás figyelhető meg.

Nem fertőző betegségek

A növényeket megbetegítő kórokozók/tényezők lehetnek élettelen, nem fertőző eredetűek is, mint például a kedvezőtlen időjárás és hőmérséklet, a talaj nem megfelelő szerkezete, pH-értéke, toxikus anyagok jelenléte okozta károsodások. A csonthéjasok esetében ilyen a cseresznye és a meggy korai gyümölcselhullása nevű nem fertőző betegség, amit a virágzás alatt kialakuló kedvezőtlen időjárás (hideg, szelles, esős idő) okoz, ami miatt a virágok rosszul termékenyülnek. A tünetekre jellemző, hogy a 2-3 mm-es gyümölcsök sárgászöldek, sár-

gáspirosak lesznek, majd a kocsánnyal együtt lehullanak. A gyümölcsben a csonthéj nem alakul ki, a magok aprók és összetöppedtek.

Egy másik gyakori nem fertőző betegség a cseresznye és a meggy gyümölcsrepedése, amelyet a szárazabb időszakot követő esős időjárás okoz az érés körüli időszakban, s főleg a cseresznyefákra jellemző. A fajták közül a keményebb húsúak gyümölcsrepedése a leggyakoribb. A tünetekre jellemző, hogy az érésben lévő gyümölcs a kocsányánál körkörösén fölreped, ahol később a moniliniás gyümölcsrothadás fertőz.

A csonthéjasok jelentősebb vírusos betegségei

A vírusos betegség neve	Gazdanövények	Fertőzési források/ terjedés	Védekezési lehetőségek
A cseresznye magyarországi érdeslevelűsége	cseresznye	anyanövények/ szemzéssel, oltással	Megelőző védekezés: - a vírusokkal szemben rezisztens fajták alkalmazása - vírusmentes szaporítóanyag használata - megelőzés - hőterápia Egyéb védekezési lehetőségek: - a beteg fák megsemmisítése
A cseresznye levelésodródása	cseresznye, dió, bodza	anyanövények/ szemzéssel, oltással, pollennel, maggal, fonálférgekkel	
A cseresznye és a meggy nekrotikus gyűrűsfoltossága	cseresznye, meggy, szilva, őszibarack, kajszli, mandula, sajmeggy, vadcsesznye	anyanövények/ szemzéssel, pollennel, maggal, gyökérrészek érintkezésével	
A cseresznye és a meggy klorotikus gyűrűsfoltossága	cseresznye, meggy, sajmeggy	anyanövények/ szemzéssel, pollennel, maggal	
A cseresznye és a meggy klorotikus-nekrotikus gyűrűsfoltossága	cseresznye, szilva, meggy, sajmeggy	anyanövények/ szemzéssel	
Gyűrűs mozaik vírus	cseresznye, vadcsesznye	anyanövények	
Sárga mozaik vírus	cseresznye, vadcsesznye	anyanövények	

Mit figyelünk mindenhol?

ÍGÉRETEMHEZ HÍVEN FOLYTATJUK ISMERKEDÉSÜNKET A FAJTAHATÁROZÁS REJTELMEIVEL. AZ AZONOSÍTÁSBAN A LEVÉL ÉS A TERMÉS TULAJDONSÁGAI LESZNEK A LEGNAGYOBB SEGÍTSÉGÜNKRE, DE NEM SZABAD LEBECSÜLNÜNK A TÖBBI SZERV ALAKTANI ÉRTÉKÉT. JELEN SZÁMUNKBAN SORRA VESSZÜK, MILYEN TULAJDONSÁGCSOPORTOKAT TUDUNK SZINTE MINDEN TŐKERÉSZEN MEGFIGYELNI.

VARGA ZSUZSANNA

Nyugalmi időszakban a tőkén csak különböző korú, elfásodott részek láthatók. Közöttük a legrégebben nevelkedetteket külön nével illetjük, vagyis a több mint két tenyészidőszakot megélt egységeket idős fás részeknek nevezzük. Ezeket viszonylag egységes, könnyen lemálló, feketés héjkéreg borítja. A rhitidóma nemcsak a törzsön és a karon egyöntetű, de jelenléte a fajták között is egyforma. Így érthető módon az idős fás részek határozásra nem alkalmasak. Ugyanez a helyzet az

éppen kétéves fás részek, vagyis a cserek esetében is. Jelenlétük, értékelésük metszészor elengedhetetlen, de fajtaazonosítást nem tesznek lehetővé.

Az egy tenyészidőt megélt tőkerészek esetében már kezdenek kitarulkozni a határozói lehetőségeink, ugyanis megszorodnak a különbségek a fajták között. Amikor szerveket, tőkéket tanulmányozunk, három tulajdonságcsoportot mindig kiemelten kell megvizsgálnunk: a tőkerészek színét, méretét és szőrözöttségét. Mindhárom sajátosság természetesen

fenntartásokkal (referenciák figyelembevételével) kezelendő. Azt se feledjük, hogy nincs haszontalan bélyeg, szinte bármi előremozdíthatja a felismerést (alak, mintázat stb).

A vöröses színárnyalat a napnak való kitettségtől is függ

A szín értékelése fontos, de kategóriái a vizsgált szervre speciálisan jellemzők. A vesszők barnás árnyalatúak, a friss hajtásokon vöröses-bronzos árnyalatot láthatunk, míg a fürtök színe a sárgászöldtől a sötétkélig terjedhet. A zöld részek (hajtás szártagja,

levélnyel, kacs, erezet, kocsányzat) vöröses színeződése részben megvilágítottságtól függő tulajdonság, de kétségtelenül vannak fajták, amelyek hajlamosabbak az antociános színeződésre. A *Rajnai rizlinget* például a sötétzöld lombzat mellett még vöröses árnyalatú hajtásrendszer is jellemzi (illetve kiválóan elkülöníti az *Olasz rizlingtől*). Az is nagyon érdekes, hogy ahol a hajtás tengelyén intenzívebb az antocianinosság, ott ez a színeződés előszeretettel „kúszik át” az oldal-szervekre is (*Mathiász Jánosné muskotály*). Érdekes különlegesség, hogy a hajtás „színessége” nem feltétlenül látszik már az érett bogyóban (*Kozma Pálné muskotály*). A levelek őszi színeződéséről és a bogyószín viszonyulásáról, illetve a termés színének változásairól később még részletesebben is írni szeretnék.

Bár úgy tűnhet, hogy a méret meghatározása a legkönnyebb, hiszen centimétereket, millimétereket meghatározni, grammokat mérni már egy gyermek is tud. A problémák azonban itt nem a mérési módszerekből, hanem azok felhasználásából adódnak. A variabilitást újra ki kell hangsúlyoznom. Egy szerv megmérése sosem adhat pontos információt, hiszen fajtán, de még egy tőkén belül is iszonyú változatosságot találunk. Ha határozásra adjuk a fejünket, mindig egész tőkékkel dolgozzunk. A mérhető jellemzőknél pedig legalább 10 mérést végezzünk. Az még csak fél

A fürtök tökéneként is igen változatosak

A Kozma Pálné muskotály hajtásrendszeres és termése

siker, ha lesz egy átlagunk a végén. A leírások általában kategóriákba sorolva mutatják be a jellemzőket (kicsi, közepes, nagy), a szomszédos osztályok között azonban elég könnyű az átmenet. Sok bélyeget a környezeti feltételek, a természetstechnológia is módosít. Így mindig próbáljuk a szélsőségeket kiemelni a leírásokból (ezek azonosítása talán a legkézenfekvőbb). Ha pedig kategóriákba sorolható értéket viz-

A bogyóméret még fürtön belül sem egységes

gálunk, ne vessük el első körben az értékhez közel eső szomszédos osztályt se.

Szűrőzöttséget a bogyókon kívül lényegében bárhol találhatunk a szőlőn. Két fő szűrőtípus különböztetünk meg. Az egyik a gyapjas szőr, amely elhalt sejtekből áll, és pókhálószerű bevonatot képez a szerveken. Legnagyobb sűrűségben a vitorlán, illetve a fiatal hajtásokon találjuk. Ez a szőr típusából is adódik, hiszen ezek az elhalt sejtek már könnyen lesimíthatók a szervekről. Az eső, de a növényvédelmi kezelések is lemoshatják a tökékről a gyapjas szőröket, sűrűségüket érdemes tehát a fiatal szerveken (vitorla, fiatal levél) vagy a levelek védett fonákán meghatározni. Hagyományos pontuszi fajtáink általában erősen szűrőzöttek. A gyapjasság mértékétől függően akár nemezes szűrőzöttségről is beszélhetünk. A direkttermő *Izabella* fonáká például annyi-

A gyapjas szőrőzöttség a vitorlán a legintenzívebb

ra szőrös, hogy nem is látjuk a levél alapszövetét. Pókhálószerű bevonattal a hajtásrendszer egészen találkozhatunk. A szártag, a kacs, a levélnyel, de még a fürtkocsányzat is enyhén szőrös lehet. Van olyan fajta, amely nevét is gyapjasságáról kapta. A *Lisztes* és a *Pinot meunier* (*Molnárszőlő*) nem erősen hamvas bogyóiról kapta a nevét, hanem onnan, hogy növekvő hajtásai olyan fehéresek a sok szőrtől, mintha liszttel szórták volna le azokat.

A másik fő szűrőtípus élő sejtekből áll, így a szerszőröket nem tudjuk lesimítani a levelekről. A víz sem moshatja le őket olyan könnyedén, így valami-

A levél fonákán serte és gypjas szőr együtt is előfordulhat

vel tartósabb bélyegnek tekinthetjük őket, de sajnos nincs is belőlük olyan sok. A hajtásokon, vesszőkön csak nem termesztett *Vitis* fajokon találkozhatunk velük. Saját tőkéinken csak a levélen érdemes keresnünk serteszőröket, de ott felbukkanhatnak a színen, a fonákon, de még a nyelven is. A szőrök hosszától, il-

letve azok sűrűségétől függően érdes vagy bársonyos tapintású lehet a levél. Keleti származású fajtákon a leginkább jellemzőek, legfontosabb vörösbor-szőlőfajtánk, a *Kékfrankos* is bőségesen növeszt serteszőröket. A fajták egy kisebb részén semmilyen szőrt nem találunk, ezek a csupasz kategóriába esnek. Ez számos csemegeszőlő-fajtát (*Afuz Ali*, *Chasselas*) jellemez, így házikertjeinkben talán jellemzőbb bélyeg lehet az átlagnál.

Az általános jellemzők után következzenek innentől már a tőke egyéves vagy annál fiatalabb részei, ahol megpróbálok kiemelni a hasznos sajátosságokat. Határozáskor talán az érezhetik, hogy sajnos semmi sem fekete és fehér. A kezdeti lépéseknél úgy tűnhet, hogy nemhogy nem haladnak az azonosítással, vagy tisztulna a kép, hanem még bizonytalanságuk nő, jelöltjeik gyarapodnak... Itt valóban a gyakorlat teszi a mestert. Ne adják fel, határozzanak bátran!

HERBÁCIÓ MAGAZIN

Rendelje meg a Herbáció magazint egy évre (megjelenik évszakonként) mindössze 1680 forintért! Előfizethető bármelyik postán, vagy

hívja a 06 30 437 8900 telefonszámot, vagy küldje el nevét, címét a nzr@herbacio.hu emailcímre.

Herbáció: kozmetikumok, népi gyógyreceptek, különleges ételek, italok, elixírek, tartósítványok: növényekből házilag... Fenyőszörp, muskátlikeksz, kávélekvár, árpafasírt, csalánsör, kenyérpörkölt, parfümök házilag - csak néhány korábbi receptjeinkből...

Megjelent a Herbáció magazin legújabb, 56. száma, kapható az újságárusoknál.

www.herbacio.hu Tel.: 0630 437 8900 nzr@herbacio.hu

Magyarország legnagyobb törzskerületű fája

EGYRE TÖBBEN ISMERIK MÁR MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB, 12 MÉTER TÖRZSKERÜLETŰ FÁJÁT, A ROBUSZTUS PÖRBÖLYI TITÁNT. EZ A KÖZEL SZÁZÉVES CSOMOROS FEKETE NYÁR GEMENC CSODÁLATOS ÁRTÉRI ERDEJÉBEN, A MÓRIC-DUNA PARTJÁN ÁLL; A TUDATOS ERDŐGAZDÁLKODÁS MEGTESTESÍTŐJEKÉNT IS APOSTROFÁLHATNÁNK.

Tudta?

A fekete nyár a folyók árterének fafaja, a fehér fűzzel alkot ligeterdőket hazánkban. Nevét a szürke, hálózatosan repedezett kérgéről kapta. Gyorsan és hatalmasra növő fa, könnyen alkot hibrideket a fehér nyárral és a nemes nyárral. Hazánkban már veszélyeztetett fa, mert a folyószabályozások jócskán beszűkítették az élőhelyét.

A nyár fája puhafa, a csomoros jellegét pedig az alvórügyek és a vízajtások benövésével éri el a törzs, általában a fa tövénél. A csomoros faanyag jellegzetes megjelenésű, bútorkészítésére használják.

Hiteles mérés

Dr. Pósfai György biológus-kutató 2013. szeptember 21-én rögzítette a hiteles adatokat, mely alapján a csomoros fekete nyár 12 méter kerületű, törzse mintegy 4 méter magasságban négy fő ágra bomlik. Magassága 30-35 m, becsült kora 100 év. A kutató megállapította, hogy a fa életerős, egészséges.

Pörbölyi Titán

A gemenci erdő megkülönböztetett figyelemmel óvja a famatuzsálemeket

A gemenci erdészek felelős erdőgazdálkodásának eredményeként az elmúlt 25 évben – ha csak a száz évnél idősebb erdőállományoknak a területét nézzük – meghatszorozódott az öreg erdőknek a száma. A 90 és 100 év közötti korosztály területe háromszorosára nőtt, a 80 és 90 évesek területe pedig másfélszeresére.

Minden évben szerveznek túrát a Pörbölyi Titánhoz

A gemenci erdőgazdaság különös hangsúlyt fektet arra, hogy mindenhol megőrizze az utókor számára a hagyásfákat és -facsoportokat, famatuzsálemeket. A csodálatos természeti látvány mellett a hagyásfák jelentősége azért nagy, mert szavatolják a genetikai sokféleség megőrzését, a génállomány stabilitásának megtartását és a magról történő szaporodást is. Emellett az állatvilág számára is nagyon fontos élőhelyet szolgáltatnak.

A túrázni, kirándulni, valamint a Pörbölyi Titánt személyesen is szemrevételezni vágyóknak a Gemenc Zrt. ökoturisztikai munkatársai minden évben vezetnek túrát hazánk legnagyobb törzskerületű fájához, de emellett az ismert túraútvonalaktól távolabb rejtőző tölgyek, szilek, kőrisek hatalmas példányait is megtekintik a kirándulás során. A résztvevők megméri az óriások átmérőjét, törzskerületét, megbecsülik magasságukat és korukat. A közel 10 km-es túrát gyakorlott természetjáróknak ajánlja az erdőgazdaság.

Varga Tibor

A szőlő védelme fűtzáródás után

A TERMESZTETT NÖVÉNYEINK KÖZÜL A SZŐLŐ KÜLÖNÖSEN FOGÉKONY A KÓROKOZÓKRA. A FÜTZÁRÓDÁST KÖVETŐEN A ZSENDÜLÉS IDEJÉRE A SZŐLŐFÜRTÖK ELÉRIK A FAJTÁRA JELLEMZŐ NAGYSÁGUKAT, ÉS AUGUSZTUSBAN NÉHÁNY KORAI CSEMEGESZŐLŐ-FAJTA (PL. CSABAGYÖNGYE, IRSAI OLIVÉR, FAVORIT, CARDINAL) MÁR SZEDHETŐ IS. A NÖVÉNYVÉDELMI MUNKÁK CÉLJA EBBEN AZ IDŐSZAKBAN A ZSENDÜLŐ SZŐLŐFÜRTÖK MELLETT A LOMBOZAT EGÉSZSÉGÉNEK MEGŐRZÉSE A SZÜRETIG.

DR. KOLEVA ROSZICA

A bogyók puhulásával párhuzamosan a fűrt érzékenyebbé válik a rothadós betegségekre. A fertőzésekre hajlamosító csapadékos, nedves időjárás esetén, illetve a késői érésű, értékesebb fajtákban feltétlenül védekezni kell a szürkerothadás fűrtkártétele ellen. A növényvédő szerek megfelelő hatékonysága mellett a korai- és középerésű szőlőfajták esetében a közelgő szüret miatt ügyel-

nünk kell a felhasználásra kerülő készítmények élelmezés-egészségügyi idejének betartására is.

A szürkepenészes rothadás, vagy más szóval a botrítisz szőlőben a termést károsítja, de tavasszal fertőződhet már a bimbós vagy a virágzó fűrt is. Az érédo, alacsony cukortartalmú bogyókon a fertőzés szürkésbarna elszíneződést, nedves időben a bogyók vagy az egész fűrt rothadását, száraz időben

zsugorodását, töppedését okozza. Az érettebb, magas cukortartalmú bogyók fertőződése a betegségre hajlamosító időjárás esetén teljes fűrtpusztulással is járhat. A növényi részeket vastagon beborító, szürke penészes bevonaton rengeteg konídium képződik, amelyek továbbterjesztik a betegséget. Száraz, meleg időben viszont a fertőzött bogyók a gyors vízleadás következtében összeaszalódnak (a magas cukorszint gátolja gombafonalak növekedését), és a szőlő ilyen körülmények között aszalódik.

A szürkerothadásra az érés előrehaladtával egyre érzékenyebbek a fűrtök

A szürkerothadás elleni hatásos védekezés alapja a bogyók megvédése a különböző sérülésektől, rágásoktól, repedésektől. Ennek érdekében különösen a nyár közepétől még gondosabban kell megvédeni a szőlőt a szőlőmolyoktól, lisztharmattól. Az amerikai szőlőkabóca imágói legnagyobb egyed-

Augusztusban van a legtöbb kifejlett szőlőkabóca az ültetvényekben

Folyamatosan kell védekezni a lisztharmat ellen

számban általában augusztusban találhatók meg a tőkéken, ezért ha ellenük is védekezni kell, a szőlőmolyok ellen olyan szert használunk, ami az amerikai szőlőkabóca is engedélyt kapott (pl. Luzindo, Karate Zeon 5CS).

A botrítisz elleni fűrtzáródáskori és zsendülés-kori kezelésekre használhatók a kontakt szerek is, de ellene legeredményesebben a nagyhatású és hosszú hatástartamú speciális készítményekkel (pl. Switch 62,5 WG, Teldor 500 SC) védekezhetünk. A permetlevelet úgy kell kijuttatnunk, hogy a tőkék belsejébe is bejusson, és az ott lévő leveleket, fűrtöket is jól borítsa.

A lomb védelme érdekében folytathatjuk a lisztharmat és a peronoszpóra elleni védekezést, valamint rovarölő szerrel (pl. Laser, Affirm, Karate Zeon 5 CS) permetezzünk a két-három nemzedékű szőlőmolyok ellen.

A szőlőlisztharmat áttelelő ivaros képletei, a kazmotéciumok júliustól képződnek a fertőzött növényi részekben. A szőlőperonoszpóra ivaros átte-

lelő képletei, az oospórák is a lehullott, fertőzött levelekben alakulnak ki, tehát mindkét kórokozó esetében csak a lombot folyamatos védelmével csökkenthetjük a következő évi fertőzési forrásokat. Szőlőlisztharmat ellen ilyenkor általában a ként használjuk, peronoszpóra ellen pedig a réztartalmú gombaölő szereket helyezzük előtérbe a hosszabb hatástartam és a szőlőre gyakorolt kedvező élettani hatásuk miatt. Szüret előtt 4 héttel azonban fejezzük be a réz használatát, mivel az

élesztőgombákra gyakorolt gátló hatása miatt a bor kiforrását is akadályozhatja. Kéntartalmú szert se használjunk már ekkor, mert a bor kénhidrogénes ízű lehet tőle.

Rendszeresen végezzük a szőlőben a zöldmunkákat is. A füvesített területeket gyakran kaszáljuk, a sorokat pedig tartuk gyommentesen. Zsendülés, érés idején induló fertőzés ellen, főleg csapadékos időjárás esetén, kezelés helyett a gyors szürettel jobb eredményt érhetünk el.

A szőlő gombás betegségei ellen a fűrtzáródás-zsendülés időszakában használható készítmények

Készítmény (hatóanyag)	Hatásmód	Dózis (g/10 l víz, ml/10 l víz)	Forgalmi kategória	M.v.i. (nap)	É.v.i. (nap)
SZÜRKEROTHADÁS					
Cantus (boszkalid)	felszívódó	10-14 g	III.	0	28
Switch 62,5 WG (fludioxonil +ciprodinil)	felszívódó	12,5 ml	III.	0	21
Switch 62,5 WG (fludioxonil +ciprodinil)	kontakt + felszívódó	8-10 g 4-5 g (fűrtzóna kezelés)	III.	0	21 (bor) 35 (csemege)
Teldor 500 SC (fenhexamid)	felszívódó	7,5-10 ml	III.	0	14 (bor) 7 (csemege)
Botector (<i>Aureobasidium pullulans</i>)	biológiai gombaölő szer (az antagonista mikroorganizmus megtelepszik a bogyók felületén, meggátolva ezzel a szürkepenész szaporodását)	4 g	III.	0	nk
PERONOSPÓRA					
Bravo 500 (klórtalonil)	kontakt	25-30 ml	II.	1	30
Delan 700 WG (ditianon)	kontakt	3,5-5 g	II.	0	28
Astra Rézoxiklorid* ((réz-oxiklorid)	kontakt	30 g (vir. u.)	III.	0	21
Cuproxat FW (tribázikus réz-szulfát)	kontakt	40-45 ml (vir. u.)	III.	0	21
Funguran-OH 50 WP* (réz-hidroxid)	kontakt	30 g (vir. u.)	III.	0	21
Melody Compact 49 WG* (iprovalikarb + réz-oxiklorid)	felszívódó + kontakt	15 g	II.1	0	21
Forum R* (dimetomorf + réz-oxiklorid)	felszívódó + kontakt	30-35 g	III.	0	35

Készítmény (hatóanyag)	Hatásmód	Dózis (g/10 l víz, ml/10 l víz)	Forgalmi kategória	M.v.i. (nap)	É.v.i. (nap)
LISZTHARMAT					
Karathane Star (meptildinokap)	kontakt, gyógyító és eradikatív**	6 ml	II. ²	0	21
Kumulus S (kén)	kontakt	20-40 g	III.	0	nk
Microthiol Special (kén)	kontakt	20-30 g (vir. u.)	III.	0	nk
Microkén (kén)	kontakt	20-40 g	III.	0	nk
Eurokén 2000 80 WG (kén)	kontakt	20-75 g***	III.	0	nk
Thiovit Jet (kén)	kontakt	30-80 g	III.	0	nk
Vivando (metrafenon)	a hatóanyag nagyobb része a levélszövetben felhalmozódik.	1-2,5 ml	III.	0	28

*szőlőorbánc ellen is engedélyezett

**- Teljesen elpusztító (az ún. eradikatív) hatás

***- atkák (gyérítés)

1- 450 g-os, illetve ez alatti kiszerelésben III. forgalmi kategória

2- 180 ml-es, illetve ez alatti kiszerelésben III. forgalmi kategória

Fizessen elő most!

Kertészet és Szőlészet – A piacvezető kertészeti hetilap!

Olvassa be a QR kódot és fizessen elő kényelmesen, online!

Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Tel.: 06-1-470-0411, fax: 06-1-470-0410
E-mail: titkarsag@kerteszetteszolészet.hu
Web: www.magyarmezogazdasag.hu

Megrendelőlap

Megrendelem a **Kertészet és Szőlészet** című hetilapot

.....példányban az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Megrendelő címe:

Számlázási név:

Számlázási cím:

Időtartam: 1 évre 22 920 Ft

1/2 évre 11 460 Ft

1/4 évre 5 730 Ft

Fizetés módja: csekk
 átutalás

aláírás

A lap megrendelhető a megrendelőlap visszaküldésével a Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2. címre, vagy a hírportálunkon a <http://magyarmezogazdasag.hu/lapcsoport> weboldalon, valamint előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, a www.posta.hu webshopban (<https://eshop.posta.hu/sto-refront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, és telefonon a 06-1-767-8262 számon. A Magyar Mezőgazdaság Kft. az adatok gyűjtésekor, feldolgozásakor a 2011. évi CXII. törvény alapján jár el.

Divatos, látványos, könnyen fenntartható díszfüvek

AZ 1980-AS ÉVEK VÉGÉN FŐLEG A NYARALÓKBAN LÁTHATTUNK EGY-EGY, AKÁR KÉT MÉTERT IS MEGHALADÓ PAMPAFÜVET, AMELYEK A GYEPFELÜLETET TARKÍTOTTÁK. MA A LETISZTULT MINIMALISTA ÉPÍTÉSZETNEK KÖSZÖNHETŐEN ISMÉT SZEREPET KAPNAK A KERTÉPÍTÉS SORÁN, DE MEGJELENNEK A KÖZTERÜLETEKEN IS, IGAZ OTT ÁLTALÁBAN AZ EGYNYÁRI, KÖLTSÉGESEN FENNTARTHATÓ NÖVÉNYÁGYÁSOK HELYÉT VESZIK ÁT. MIÉRT IS LETTEK ÚJRA NÉPSZERŰEK A DÍSZFÜVEK?

NAGYKUTASI VIKTOR

Számos fajta van ma már a kertészetek kínálatában: formavilágukkal, méretükkel, virágzatukkal, egyes fajták csíkos levélzetükkel lesznek egyedi díszítői a növényágyásainknak. Mielőtt a legtöbbet használt fajtákat bemutatnám, pár dolgot érdemes megemlíteni róluk. Nagyon jó gyeppótlók ott, ahol csak dekorációs célból kell a zöldfelület. A díszfüvek egynyári növények kivál-

tására vagy azok szegélyezésére is alkalmasak, a költséghatékonyan fenntartható évelőágyások kedvenc növényei, akár önmagukban vagy más növényekkel csoportosan ültetve. Nagyon jól mutatnak a különböző anyagú, színű kavics- vagy kőágyásokban, de tavak, medencék mellett is látványosak. Jól bírják a kiemelt betonágyásokat vagy a nagyméretű virágládákat is. A szárazabb, forró

klímát is egészen jól elviselik, de nagy szárazság idején a locsolást meghálálják.

Növényvédelmet nem igényelnek, elnyílt virágzatukat kell csak eltávolítani és egyes fajtákat átfésülni, vagy az éppen lomb váltókat a talajszint fölött a késő tavaszi napokban vissza kell vágni, erre egy sövényvágó gép vagy olló a legalkalmasabb. Több fajta csoportos ültetése talán a legjobb látvány.

Gyakorlatilag egész évben ültethető, de legjobb kora tavasztól ősz elejéig telepíteni őket. A telepítést követően, az első időszakban a rendszeresen locsoljuk a töveket.

Most pedig jöjjenek a rövid fajtaleírások, hogy a faiskolába, kertészeti árudákban már felkészülten menjünk választani.

Gumós franciaperje (*Arrhenantherum elatius* subsp. *bulbosum* *Variiegatum*)

Az alapfaj Európából származik. Alacsonyan szétterülő, bokros növekedésű díszfű, levele fehértarka színű, szálas. Virága halványzöld, 10-20 cm hosszú, bugája nem díszítő hatású. A jó vízelvetésű talajt kedveli, ami kellőképpen nedves, azonban elviseli az enyhén száraz talajt is. Kötött talajban nem érzi jól magát, inkább a laza szerkezetű talajt kedveli. A díszfüvet évelőágyásokba, sziklakertekbe ajánlatos ültetni. Remekül mutat más növények társaságában is, melyek közül az ezüstös, szürke lombú növények illenek hozzá a legjobban.

A gumós franciaperje laza talajban díszlik a legszebben

A sásokat félárnyékba, jó vízgazdálkodású talajba ültessük

Óriás olasz nád (*Arundo donax*)

Dél-Európából származó faj. Egyenes, felálló szárai a 6 métert is elérhetik. Laza talajban rizómáival terjed. A szára 3 cm átmérőjű, melyen szürkészöld, szárölelő, visszahajló lándzsás levelek állnak. Virágai 60 cm hosszúak, színük vörösbarna, később ezüstfehér színt vesznek fel. Meleg fekvésű, tápanyagdús, jó vízáteresztésű talajt kedvel, amely állandóan nedves. Érzékeny a téli fagyra, így érdemes a tövét télen takarni. Az óriás olasz nádából készítik a fúvós hangszerek nádnyelvét.

Hibrid nádtipp (*Calamagrostis x acutiflora*)

Karl Foerster

Karl Foerster 1950-ben állította elő a *Calamagrostis arundinacea* és a *C. epigejos* keresztezésével. Mereven felálló szárú díszfű, amely karcsú bokorrá fejlődik. Levele korán kihajt, matt zöld színű, keskeny és szálas. Virága okkersárga, keskeny bugája még télen is dekoratívvá teszi a növényt. Bármely mérsékelt száraz vagy üde talajban jól érzi magát és szépen fejlődik. Járdszigetre, évelőágyásba, illetve vízpartra is ültethető.

Bőrlevelű sás (*Carex buchananii*)

Származási helye Új-Zéland, fiatalon felálló habitusú örökzöld növény, idősödve egyre jobban szétterül. Keskeny levele bronzvörös színű, a he-

A bőrlevelű sás fiatalon fölálló, később szétterülő növekedésű

gye csavarodott. Virága barnászvörös, nem különösebben mutatós. A növényt nedves, jó vízelvezető talajba ültessük például díszfűágyba, patakpartra kisebb-nagyobb csoportba, de edényes növényként is használható. Társai megválasztásánál szín és forma kontrasztra törekedjünk.

Tarka sás (*Carex morrowii Aureovariegata*)

A tarka sás alapfaja Japánból származik, laza szerkezetű, széthajló habitusú sás. Leveli hosszúak, keskenyek és ívelték, zöld-krémfehér színben. Virágai kicsi sárgás kalászok. Érdemes árnyas fekvésbe, tápanyagdús, humuszos vályogtalajba telepíteni. Nem tolerálja sem a vizes, sem a könnyen kiszáradó talajt, ezért falak melletti évelőágyásba, sziklakert árnyas részére, fák alá ültethetjük.

Ezüstös pampafű (*Cortaderia selloana*)

Dél-Amerika pampáiról származó kétlaki díszfű, amely feltörő hajtású, sűrű bokrokat képez. Leveli éles szélűek, hosszán, ívesen elhajlanak. Hatalmas (50-100 cm) krémfehér virágai vannak, amelyek a nőivarú egyedeknél még mutatósabbak. Napos, meleg fekvést, tápanyagdús talajt igényel. A tenyészidőszakban sok vizet kíván, de a pangó vizes talajt nem kedveli. Kiválóan mutat szoliterként.

A pampafű 'Rosea' fajtája nemesített díszfű, kétlaki növény, így külön hím- és nőivarú egyedi vannak. Levélszéle éles, virága barnászrózsaszín színű, óriás méretű bugavirágzat. A növényt csak napos fekvésben, jó szerkezetű talajban lesz szép, száraz hideg

és anyagos talajban könnyen elpusztul. Hidegre érzékeny, így télre kössük össze a lombját és avarral takarjuk a tövét. Az argentin 'cortaderia' név vágást jelent, utalva a növény éles levélszélére, ezért gyalogutak mellé ne tegyük.

Madárlábú sás (*Carex ornithopoda Variegata*)

Az alapfaj Kelet-Európából származik, bokrosodó, visszahajló levelű évelő növény. Levele keskeny, széle zöld, közepe krémfehér. Virága sárgászöld, és mivel madárlábra hasonlít, róla kapta a nevét a faj. A növény napon megéghet, így félárnyékos fekvést, laza, humuszos talajt igényel, ahol rendszeres a vízellátás. Nem kifejezetten fagyérzékeny, így kevés téli védelmet igényel.

Gyepes sédbúza (*Deschampsia cespitosa*)

A 70-80 cm magas növény az északi félteke mérsékelt éghajlati övében honos, nálunk főleg réteken, ligeterdőkben találkozhatunk vele. Levele visszahajló, szálal, virága 25 cm hosszú laza, légies buga, mely a növény fölél magasodik. Az egyik legkorábban virágzó díszfű. A napos helyet szereti, azonban a kevés árnyékolást is elviseli. Állandóan nedves, tápdús talajba érdemes ültetni, például vízpartra, évelőágyásokba, facsoportok közelébe.

Szálkafű (*Hakonechloa macra Aureola*)

A díszfű alapfaja Japánból származik, terjedő tövű növény, elhajló szárrakkal. Szálal levele 20-30 cm hosszú, sárga alapon zölden csikolt. Összel rózsapirosra színeződik, virágzata nem látványos. A legszebb levélszín akkor érhetjük el, ha a növényt félárnyékos helyre telepítjük, ahol a talaj nedves és tápanyagdús. Jól mutat évelőágy előterében, bambuszhoz hasonlító lombja miatt japánkertbe is ültethetjük. Fagyérzékeny, így télen védelmet igényel.

Medveszőrcsenkesz (*Festuca gautieri*)

A Pireneusok köves lejtőiről származik, 10-15 cm magas, tömött gypetet alkotó fű. Levele szűrös hegyű, kissé merev, élénkzöld színű, keskeny, finom

kalásza zöldes színű, megérve halványsárga lesz. A medveszőrcsenkesz kötött, nedves talajban elpusztul, így inkább ültessük laza kavicsos talajba, amit olykor öntözünk. Sziklakertek, sírok díszé lehet. Ha a növény közepe kopaszodik, osszuk szét, hogy újra jól mutasson.

Örökzöld zabfű (*Helictotrichon sempervirens*)

A Földközi-tenger vidékén honos, 30-50 cm magas, félgömb alakú, bokros tövű fű, 100-140 cm-es virágzati szárral. Levele szürkészöld, keskeny végű, virága szétálló buga. Napos, meleg fekvésű helyeket kedvel, valamint mérsékelt száraz, humuszos talajt. Szoliterként vagy kisebb csoportban kiválóan mutat, napos évelőágyba, mediterrán hangulatú kertbe ültethetjük.

Szárazabb fekvésbe is telepíthetjük az örökzöld zabfűvet

Deres csenkesz (*Festuca pallens*)

Európából, a Kaukázusból származik, hazánkban száraz, sziklás gyepekben él, bokros tövű, félgömb alakú, védett növény! Levele keskeny szálás, viaszos bevonatú, kékeszöld színű. Meleg fekvésű, tápanyagszegény talajt szereti, a tápdús talajban bezöldül. Kiváló talajtakaró, alkalmas edényes beültetésre, szegélyezésre, sírra és sziklakertbe is. Tavasszal érdemes visszavágni 2-3 cm magasságban.

Alangfű (*Imperata cylindrica Red Baron*)

A Japánból származó alapfaj vörös levelű fajtája, különleges felálló szárú, lassan terjedő díszfű. Élénkpiros levele 35-40 cm hosszú, töve zöld

Az alangfű piros levelű változata csak napos fekvésben tartja meg feltűnő színét

színű, virága nem jelentős. Kedveli a napos fekvésű nedves, de jó vízelvezetésű talajt, félárnyékos helyen levelei kifakulnak, kevésbé pirosan díszleg. Jól mutat nagyobb foltokban, más növényvel társítva. Fagyérzékeny fajta.

Virágosnád, molnárpántlika (*Miscanthus sinensis Gracillimus*)

Az alapfaj Kelet-Ázsia nedves rétjein, patakpartokon él, rövid rizómákkal bokrosodó díszfű, amely áprilisban kezd kihajtani és júniusra fejlődik ki teljesen. Levele keskeny, szálás, mattzöld, ősszel rézvörösre színeződik. A növény a kevés szárazságot még elviseli, de legjobban a nedves, tápdús talajt kedveli. Tökéletes háttérnövény, de önmagában, szoliterként is kiváló.

Deres fényperje (*Koeleria glauca*)

Elterjedési területe Közép-Európától Szibériáig tart, nálunk szikla- és homokpusztagyepnek növénye. Kompakt, párnaképző fűfaj, leveli kékeszöld színű örökzöldek, ezüstfehér bugavirágzata megérve aranybarna lesz. Melegkedvelő növény, azonban laza szerkezetű, tápanyagszegény talajban érzi jól magát, tápanyagdús, nedves talajban rövid életű. Remekül néz ki sziklakertekben, sírokon.

Zebrafű (*Miscanthus sinensis Zebranius*)

Nemesített fajta, viszonylag későn kihajtó, egyenesen felálló szárú, dekoratív díszfű. Zöld színű

sárgásfehér keresztcsíkos levele nyár elején jelenik meg. Magas tápanyagtartalmú, nedves talajban érzi jól magát, szárazabb helyen a levélcsúcsok visszaszáradhatnak.

Száraz lombját csak tavasszal vágjuk vissza.

Csíkos pántlikafű (*Phalaris arundinacea Picta*)

Az alapfaj az északi féltekén él, nálunk nedves réteken fordul elő. Bokros, nádszerű díszfű, levele fehéren csíkozott, de a tavaszi kihajtáskor rózsaszín árnyalatú is lehet, virága világosbarna kalász. Tág tűrőképességű növény, nedves talajban fejlődik igazán szépen, de szárazabb körülmények között is kielégítően mutat. Kiváló talajtakaróként, tavak partjára ültetve.

Vesszős köles (*Panicum virgatum Heavy Metal*)

Kurt Blumel híres díszfűtermesztő fajtája, egyenesen felálló szárú, kissé oszlopos habitusú, a 1,5 m magasságot is elérő növény. Levele merev, acélkék színű, ősszel élénksárgára színeződik,

A deres fényperje hazánkban is megtalálható szárazságtűrő fűfélé

laza bugavirágzata éles kontrasztban áll a levélzet merevségével. Nedves, tápdús talaj az ideális számára, de bírja az extrém körülményeket is: homoktól a mocsaras területekig bárhol megél.

Évelő tollborzfü (*Pennisetum alopecuroides*)

Kelet-Ázsiából származik, Ausztráliában üde réteken él. Levele ősszel szalmasárgává színeződik,

virágzata az üvegmosókeféhez hasonlít, hosszú, elhajló virágzati száron nyílik. Legjobban nedves, tápanyagdús talajban fejlődik, de sokféle körülményt eltűr. Az 1-1,5 m magas növény jól mutat évelőágyásokban, merev struktúrájú épületek vonalainak szigorú hatását jól oldja.

Little Bunny fajtája bokros növekedésű, gömbölyded, törpe díszfű. Levele hosszú és apró, oldalra hajlik, virágszára csupán 25-30 cm hosszú, gazdagon és hosszasan virágzó fajta. Tápanyagszegény talajban is megél, de a jó szerkezetű, rendszeres vízellátású talajban a legszebb. Sziklakertbe, teraszedénybe is tehetjük.

Ravennai szakállka (*Saccharum ravennae*)

Dél-Európában honos faj, kissé terjedő tövű, felálló szárú fű. Levele 1,5-2,5 cm széles, 0,9-1 m hosszú, ősszel narancsbarna színt ölt. Virága bíbros árnyalatú buga, jóval a levelek fölé magasodik. Tűri a szárazságot, de a napos fekvésű, nedves, jó vízáteresztő talajt kedveli. Jól mutat szoliterként vagy nyílt gyepfelületen ültetve.

Nedves réteken él a csíkos pántlikafű alapfaja

Gyűjtők figyelmébe

ÉVRŐL ÉVRE EGYRE TÖBBEN KAPNAK KEDVET A GYÓGYNÖVÉNYEK GYŰJTÉSÉHEZ. SZÁMUKRA LEHETNEK HASZNOSAK CSISZÁR ÁGNES EGYETEMI DOCENS TANÁCSAI.

A gyógynövénygyűjtésre vállalkozókkal szembeni első és legfontosabb elvárás, hogy megbízható fajismerettel rendelkezzenek, elkerülve ezzel annak esélyét, hogy összetéveszék az adott növényt más rokon, esetleg védett vagy akár mérgező fajjal. Érdemes tudni azt is, hogy szedéskor kerülendők a védett területek, valamint a forgalmas utak menti szennyezett földsávok. Ahol engedélyezett a gyűjtés, ott is csak a személyes felhasználásra elegendő mennyiséget vegyünk magunkhoz. A gyűjtéskor pedig kíméljük az adott növényt és a környezetét, csak a közvetlenül felhasználható növényi részeket szedjük le, és hagyjunk szaporítóanyagot az állomány megújulásához.

A gyűjtési időpont fajonként különböző lehet, de jellemzően a száraz időszakokra esik; a virágokat kinyílván, a leveleket kifejezett állapotban, a föld alatti részeket nyugalmi állapotban szokás gyűjteni. Törekedjünk arra, hogy csak ép, egészséges növényi részeket szedjünk.

A gyógynövények leggyakrabban alkalmazott tartósítási módja a szárítás, ami a legtöbb faj esetében otthonunkban is egyszerűen elvégezhető: a cickafarkot, orbáncfűvet, szurokfűvet kis csokrokba kötve, felakasztva száríthatjuk. Ehhez válasszunk jól szellőző, tiszta, száraz helyiséget. Alkalmas lehet az erkély, ha nem tűz oda a nap, vagy a padlás, ha ott nem szennyeződik a szárítmány például galamb, egér vagy macska által. Igyekezzünk minél jobban, vékony rétegben szétteríteni a gyógynövényeket, alkalmanként pedig forgassuk is át őket. A szárítmányt gondosan vizsgáljuk át – ne tartalmazzon rovarokat, petéket, szennyezőanyagokat –, és csak azután

töltsük a tárolóedényekbe, miután meggyőződünk arról, hogy teljesen megszáradt.

Fűszerként is

A gyógynövényeket nemcsak gyógyhatásuk miatt használhatjuk, sokukkal ételünket, italainkat is gazdagíthatjuk. Csak hogy néhány példát említsünk: a cickafark kesernyész leveleit salátának, főzeléknek, nyersen pedig túró, vaj fűszerezésére használhatjuk.

A pongyola pitypang friss leveleiből saláta és főzelék, virágból bor vagy szirup készíthető.

A mentaleveleket frissen szószokhoz, levesekhez, salátákhoz, édes ételekhez, italokhoz adhatjuk. Ugyanakkor díszíthetünk vele fagyaltkelyhet, koktélokat, vízbe téve pedig frissítő mentolos italt készíthetünk.

Szöcs Attila

A muskátli károsítói

NAPIMÁDÓ KEDVENCÜNK, A MUSKÁTLI NEM HIÁNYOZHAT A NYÁRI KERTBŐL VAGY ABLAKLÁDÁBÓL. NEM KÜLÖNÖSBEN ÉRZÉKENY NÖVÉNY, DE AKAD NÉHÁNY KÁROSÍTÓJA, AMELYEKET IDŐBEN FELISMERVE EGYSZERŰEN VÉDEKEZHETÜNK ELLENÜK.

DR. MIKULÁS JÓZSEF

A muskátli leggyakoribb élettani betegsége a vízkórság vagy ödéma, amit a túllöntözés, a szellőtlen viszonyok következtében kialakuló nagy páratartalom okoz. Főként a levelek fonákán, néha a szár felületén sejtnedvtől duzzadó óriási sejtek halmaza jön létre, amely később elparásodik. A túllöntözés kerülésével, a levegő páratartalmának csökkentésével, szellőztetéssel védekezhetünk ellene.

A muskátlinak nagyon sok károsítója van: csak vírusból 9 ismeretes, leggyakoribb közülük a

muskátli levélfodrosodás vírus kártétele. Nevéhez illően erős fertőzésnél a levél fodrosodik, felhólyagosodik, berepedezik. Növényi nedvvel vihető át például dugványszedésnél.

A baktériumok sem vetik meg, három faj is károsítja. Korábban legjelentősebb betegségét baktérium okozta, melyet a levéltünetek alapján ismerhetünk fel: ék alakú, vizenyős foltok keletkeznek a levélen. Ezt a *Xanthomonas* baktérium okozza, amely sok más növényt is megfertőz. Ma már nincs nagy jelentősége, de azért oda kell rá figyelniünk.

A gombabetegségek is meglátogatják a muskátlit. Ezek közül a leggyakoribb a közismert szürkerothadás, ami főleg a talajon vagy egymáson fekvő, enyhén sárguló leveleket fertőzi. Vizenyős foltok, azokon pedig szürke penészgyep jelenik meg a betegség következtében.

Duzzadó és parásodó sejtek a levél fonákán

Baktériumos betegség muskátlilevélén

A gammabagolypille sem veti meg a muskátlit, lárvái a lombot károsítják, és nem a virágzatot.

A soktápnövényű kártevők közül még meg kell említeni a levéltetveket, valamint a liszteskét. Az üvegházi molytetű (liszteske) elhanyagolt

Az állati kártevők közül a gyapottok-bagolylepke változatos színű hernyóinak szinte minden fejlődési alakját, és munkájuk nagy részét megismerhetjük a muskátlinkon. Általában augusztustól jelennek meg a virágokon. A nagy távolságokat megtevéő lepkék szabad szemmel is

Muskátli levélfodrosodás vírus kártételének tünete

Gyapottok-bagolylepke hernyójának kártétele a bimbókon

látható, gombostűfej méretű, fehér petéket raknak a növényre, abból kelnek ki a falánk lárvák. Amikor már nagyobbak, az ürülékükről is észrevehetjük a kártételt. A hernyók meghatározásában *dr. Haltrich Attila* segített.

vagy valamiért legyengült növényeken szaporodik fel és okoz gondot, ez vonatkozik a levéltetűre is.

Az amerikai lepkebabóca is gondot okozhat a szívogatásával, illetve a viaszos bevonatú lárvák tömege csúfítja el a töveket. Bár ismeretes biológiai védekezés, de ha most észleljük, inkább a

Gyapottok-bagolylepke lárvája kedveli a muskátli virágát is

Amerikai lepkebabóca imágó muskátli virágán

leomosást javasoljuk erős vízsugárral. Atkák és tripszek is felszaporodhatnak a muskátlin. A tripszek ellen sárga ragacsos színcsapdával védekezhetünk. Kártevők lehetnek még a házatlan csigák is, amelyek ellen csigaölő szert vethetünk be.

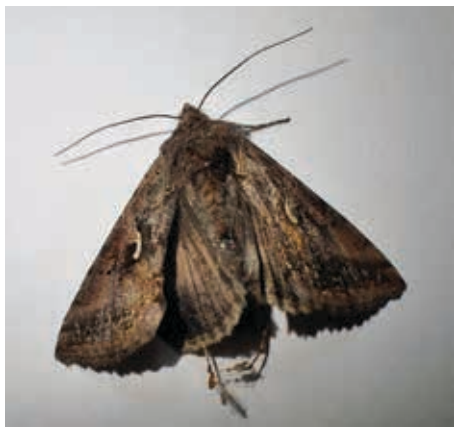
Amint észleljük a rendellenességet muskátlin, azonnal tennünk kell valamit, hogy megszűnjön. Ha meg tudjuk határozni a károsítót, akkor megtehetjük a megfelelő ellenintézkedést. Gyanús esetben a beteg töveket el kell távolítani. A kórokozók egy része ellen növényvédő szerrel tudunk védekezni, ha időben megteesszük, nem

Védekezés

A muskátli rendszeres tisztogatása, valamint a fölösleges sebzések kerülése, az elnyílt virágok eltávolítása elengedhetetlen, a kémiai védekezés csak kiegészítője ezeknek a lépéseknek.

Amerikai lepkebabóca lárvák tömege

Gammabagolylepke

lesz „járvány”, ellenkező esetben kicsi az esélyünk a muskátli megmentésére. Sajnos a vírusok ellen csak megelőzéssel, egészséges szaporítóanyaggal, illetve a beteg tövek eltávolításával tudunk védekezni.

Segít a muskátli

A *Pelargonium* nemzetségnek 280 ismert faja van, köztük olyan aromás növények, mint a gyógynövényként használt afrikai muskátli. A dél-afrikai eredetű kaloba, a *Pelargonium sidoides* valaha a zuluk orvossága volt, számos betegség ellen vették hasznát. Európába az 1920-as években jutott. A vastag, sötétbarna, 15 cm-re is lenyúló gyökeréből készül a drog, ami közvetlen antibakteriális hatásával, valamint az immunrendszer serkentésével segíti a gyógyulást a megfázásból. Hosszú kocsányú, szív alakú, bársonyos levelei gyengén elágazó szárazon fejlődnek, apró virágai igen sötétek, bordó vagy lila színűek, ezért fekete muskátli

néven is ismert. Az egész növény tömött rozetára emlékeztet. Azonosított hatóanyagai közt kumarinokat, polifenolokat, flavonoidokat, kalciumot és szilíciumot találunk. Tabletta és szirup formájában forgalmazzák megfázás, torokfájás, köhögés gyógyszereként.

A muskátli védelmére használható III. kategóriás készítmények

Készítmény (hatóanyag)	Károsító	Dózis g vagy ml 10 liter vízhez
Olajos rézkén (kén, paraffinolajok, réz-oxiklorid)	atkák (gyérités), baktériumos betegségek, gombabetegségek, levéltetvek	40 ml
Prolectus (fenpirazamin)	moníliai virág- és hajtásszáradás, szürkepenész	12 g
Bio Plantella Flora Permet (piretrinek)	levéltetű, molytetvek	felhasználásra kész permet
Careo rovarölő táprúd (acetamiprid)	levéltetvek, molytetvek, tripszek	táprudak száma a cserép méretétől függ
Fazilo rovarölő permet (abamektin, piretrinek)	levéltetvek, pajzstetvek, takácsatkák, tripszek, üvegházi molytetű	felhasználásra kész folyadék
Mospilan 20SG (acetamiprid)	szívó és rágókártevők	0,6-5 g
Nissorun 10 WP (hexitiazox)	takácsatkák	4-8 g

Felkészülés a következő hónapokra

RENDSZERINT A NYÁRI MELEG ILYENKOR TOMBOL A LEGINKÁBB, VISZONT ÉRDEMES ELŐRELÁTÓ MÓDON MÁR MOST FELKÉSZÍTENI KERTÜNKET ÉS KAMRÁNKAT A HIDEGEBB HÓNAPOKRA. A SZÁRAZSÁG OKOZTA STRESSZHATÁS ÉS A RENDSZERINT FELLÉPŐ NÖVÉNYVÉDELMI PROBLÉMÁK MIATT KULCSFONTOS SÁGÚ A NÖVÉNYEK JÓ KONDÍCIÓJÁNAK MEGŐRZÉSE.

HORVÁTH ANETT

A paradicsom, a paprika és a kabakosok még szépen teremnek, de melléjük már vehetjük a télire szánt salátákat, téli retket, rukkolát, leveleskelt, áttelelő hagymát. A vetést követően hasznunkra válik, ha letakarjuk a sort fátyolfóliával, hogy megakadályozzuk az őszi gyökérvetők invázióját. Szeptemberben és októberben akár több generációban támad a hagymalégy, káposztalégy, majd lárváik járatokat rágnak a gyökerekbe. Hagymalégy kártétele esetén szed-

jük fel az egész sort, a termést tegyük egy szemeteszsákba. A lárvák kimásznak a növényből és elpusztulnak, a kicsit szépséghibás, de saját termesztésű és vegyszermentes hagymafejeket pedig ezt követően gond nélkül felhasználhatjuk. Ha a hagymánk egészséges, akkor szárának ledőlése után már ne öntözzük, hanem szedjük fel és száraz, szellős helyen szárítsuk pár napig, majd készíthetünk belőle mutatós hagymafüzért.

Gyorsan szedjük föl a vöröshagymát, ha megtámadta a hagymalégy

Egészen augusztus végéig van lehetőség a szamócatövek megújítására és telepítésére. Háromévente keressünk napos, védett helyet az új palántáknak, ahol előzőleg nem volt még szamóca, paradicsom, paprika vagy tojásgyümölcs. Vethetünk új folytontermő vagy egyszer termő

Saját szamócatöveinkről is nevelhetünk palántát az új telepítéshez

fajtákat kertészeti árudában, de legyökeresztethetjük a saját töveinken megjelenő indanövényeket is. Mivel az ágyás évekig ugyanazon a területen marad, készítsük elő alaposan a palánták helyét. Négyzetméterenként legalább 5 kg érett komposztal dúsítsuk a talajt, terítsünk rá fekete fóliát, amibe 45 centiméteres távolságokra vágjunk lyukat az ültetőgödörnek. Növényenként adhatunk

pár evőkanál marhatrágyát, majd tegyünk rá 10 cm vastagon földet és abba ültessük a palántát úgy, hogy a kihajtó levelek a föld fölött legyenek. A fekete mulcsfólia ugyan nem a legkörnyezetbarátabb anyag, de általa tavasszal könnyen fölmelegszik a talaj, így korábbi és bőségebb termésre lehet számítani. Műanyag helyett használhatunk szalmát, fűkaszalékot, gyorskomposztot is a talaj takarására. A szamóca védőnövénye a fokhagyma, ezért ősszel vagy tavasszal bátran ültessünk belőle a sorok mellé.

A padlizsánt akkor szedjük, amikor még szép fényes a héja és már elég nagyra nőtt

Augusztus a paradicsom, a paprika és a padlizsán hava, amelyek színpompás termésükkel igazi földi paradicsommá változtatják kertünket. Most lehet minél többet eltenni belőlük a kamrapolcra, de nem muszáj megállni a megszokott lecsó, paradicsomlé és savanyúság befőzésénél, hanem kísérletezzünk új receptekkel. A paradicsomot aszalhatjuk, készíthetünk belőle házi ket-

Nagyon finom az aszalt paradicsom

A paradicsomvész ellen bevált a hígított tejes permetezés

chupot, gyümölcscentrifugán préselve eltehetjük ivólének, maradékát pedig sűrű mártások alapanyagának. Ha a ledarált kápia-, pritamin- vagy chilipaprikát sóval tartósítjuk, kiváló adalékanyag nélküli ételízesítőt nyerhetünk. Ha a padlizsánt parázs fölött rácson vagy sütőben megsütjük, majd hámozva, feldarabolva fagyaszttóba tesszük, később bármikor készíthetünk padlizsánkrémet.

Gyűjtsünk és szárítsunk gilisztaűző varádicsot, csalánt és mezei zsurlót a következő évi permetezéshez. Papírzacskóba téve száraz, hűvös helyen gond nélkül elállnak, és nagyon jó hasznát vesszük majd kora tavasszal, palántane-

A hagyományos befőttek mellett másféle feldolgozásra is gondoljunk

velés idején, amikor ezek a növények még nem hajtanak ki.

A letermett gyümölcsfák koronáját megritkíthatjuk, a diófát pedig csak ilyenkor tanácsos metszeni. A kártevők, kórokozók aktívak, a fa nedvkeringése is erőteljes, ezért fokozottan figyeljünk a sebkezelésre. A vágott felületet simítsuk le alaposan késsel, majd a sebet kenjük be valamilyen gyári vagy saját magunk által oltott mészből és gyógyteából készített sebkezelő anyaggal.

Növényvédelmi teendők

Augusztusban a nappalok még melegek, de az éjszék már hűvösebbek és párásak, ami kedvez a különböző gombabetegségeknek. A lisztharmat ilyenkor gyakran megjelenik a növényi hajtásokon, leveleken, ami ellen az egyik bevethető fegyver a 10:1 arányú szódbikarbónás permetezés.

A paradicsom és a burgonya legádázabb járványos gombabetegsége a fitoftóra, más néven a paradicsomvész vagy burgonyavész. A biokertészeti eljárásoknál kiemelkedő szerepe van a megelőzésnek, ebben az esetben pedig ez az egyetlen járható út. A nyár végi nedves, nyirkos időben szokta felütni a fejét a jelenség, ami általában napok alatt végez az egész állománnyal. Szerencsés, ha eleve ellenálló fajtákat telepítettünk, ha azonban nem így tettünk, akkor folyamatosan ügyeljünk a talaj mulcsozására, és locsoláskor csak a töveket öntözzük, a lombozatot soha ne érje víz. A fertőzött leveleket azonnal semmisítsük meg a terjedés megakadályozására. Az első zöld bogó megjelenésétől alkalmazzuk a jól bevált 4 liter vízből és 1 liter tejből készített oldat permetezését hetente egyszer. Adjunk hozzá csipetnyi rézgálicot, illetve a tapadás végett egy evőkanálnyi mosogatószert is.

Zöldségesünkben, főként a csemegekukoricában, paradicsomban és paprikában nagy kárt okozhat a gyapottok-bagolylepke. Kézrel is gyéríthetjük, ez azonban nehéz, mert a hernyók ha-

mar belerágják magukat a termésbe, amiről egy kerek lyuk árulkodik. A rajzást feromoncsapdával észlelhetjük, majd megkezdhetjük a *Bacillus thuringiensis* tartalmú szerekkel (pl. Dipel) való védekezést. Használhatunk termésvédő zsákok

is, ami más kártevők, például a poloska ellen is védelmet nyújt.

Nyárutón rakják le a csigák a földbe és a komposztba apró fehér tojásaikat. Ha ezeket időben eltávolítjuk, korlátozhatjuk a szaporodásukat.

Mire jó a szódadikarbóna?

A szódadikarbóna (nátrium-hidrogén-karbonát) olcsó, élelmiszerboltokban beszerezhető anyag, ami szerepel az Európai Unió által engedélyezett környezetbarát, növényvédelemre is használható „egyszerű anyagok” között. A kutatások szerint gombaölő (lisztharmat, varasodás, penészek) és mohairtó hatású, emellett hatékony a hangyák, csigák és egyéb földön közlekedő kártevők távoltartásában. Ugyanakkor lúgos kémhatása miatt csak óvatosan szórjuk be vele a talajt, és permetezés előtt mindenképpen végezzünk próbakezelést, mert a különböző kultúrák eltérően reagál-

nak rá. Tisztíthatjuk vele a kerti szerszámokat, cserepeket, kerti bútorokat, akár a kezünket is. A komposztárolóba szórva enyhíti a kellemetlen szagokat.

OLVASSA A KERTI KALENDÁRIUM MAGAZIN
DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Nem kell tárolni,
virtuális könyvespolcán bármikor elérí

Ajándékba
is vásárolható

Kiadványát
több eszközön
is elérheti

Pár kattintással
azonnal olvasható,
előfizethető

WWW.DIGITALSTAND.HU/KERTIKALENDARIUM

A zöldfűszerek ásza

A BAZSALIKOM (*OCIMUM BASILICUM*) SOKAK KEDVELT FŰSZERNÖVÉNYE, EZÉRT NEM VÉLETLEN, HOGY AZ ÁRUHÁZAKBAN KAPHATÓ ZÖLDFŰSZEREK KÖZÖTT MINDIG MEGTALÁLHATÓ. BÁR SZÁRÍTVA IS FOGYASZTHATÓ, A NYÁRON FRISSEN SZEDETT ÉS AZONNAL FELHASZNÁLT LEVELEINEK AROMÁJA AZ IGAZI.

NAGY Z. RÓBERT

Az ajakosok családjába tartozó *Ocimum* nemzetség 50–60 faja Afrika, Ázsia és Amerika trópusi tájain honos. Az *Ocimum basilicum* a legjobban elterjedt és termesztett faj, amely a mérsékelt égövi klímát is elviseli. Hazánkban is több száz éve ismerik, termesztik. Óshazája India, világszerte onnan terjedt el mint kerti növény. Egyiptomban fontos szerepe volt a halottkultuszban, sírkamrákban 5000 éves bazsalikomkoszorúkat találtak. Görögországban a mai napig közkedvelt temetői növény.

A mérsékelt égövön egynyáriként termesztik szabadföldön vagy cserépbe ültetve. Egyes típusai átteleltethetők fagymentes helyen – de ez nem egyszerű művelet.

Karóyszerű főgyökere számos oldalgyökérre ágazik. Nem hatol mélyre, de dús elágazódásával viszonylag nagy talajréteget sző át. 40–60 cm hosszú szára a gyökérnyaktól sok oldalhajtásra ágazik el. Szára az ajakosok családjára jellemzően négyszögletes. A szár hossza, a levél alakja és sínje alapján számos változatát különböztetik meg.

Cserépes bazsalikomot rendszeresen árulnak az élelmiszerboltokban

Kint és bent

Őszőlő tavaszig csak lakásban tarthatjuk, mert nagyon melegigényes növény. Tavasszal, amikor az éjszakai hőmérséklet 10-12 °C fölé emelkedik, akkor már a teraszra, kertbe is kitehetjük. A cserépben tartott bazsalikom a lakásban egy-két hétig friss marad. Napos, meleg helyen érzi magát legjobban. Mérsékeltent öntözzük, de soha ne hagyjuk teljesen kiszáradni a földjét.

Télen is szedhetjük a leveleit, de folyamatosan leépül a tő ahhoz, hogy újra fejlődjön. Tavasszal ki kell ültetni. Soha ne vágjuk el közvetlenül a föld

Különböző színeződésű változatai vannak

fölről a szárait, csak a felső friss hajtásokat, leveleket metsszük le. A hazánkban leggyakrabban előforduló bazsalikomok egyéves növények, így ha elvirágzott és a magjai beértek, elpusztul. Szedjük le a bimbóit, ha nem magfogás a célunk, így tovább tudjuk a leveleit szüretelni. A kertben beérlelt magjait elszórja, és tavasszal rendszerint magától kikel.

Konyhai fűszer és gyógynövény

Kellemes, kissé szegfűszegre emlékeztető illatú növény, a felső fiatal levelei enyhébb aromájúak, mint az alsóbb idősebbek. Levelei frissen levesekhez, egytálételekhez, főzelékekhez, hal-, és húskételekhez, saláták, főként paradicsomsaláta ízesítéséhez és pesto készítéséhez használhatók. Pácok és növényi ecetek aromaadója is lehet, és a vizes uborka készítésekor is érdemes kipróbálni. A friss levelek összevágva, közvetlenül a tálalás előtt kerüljenek az ételbe, ne főzzük, melegítsük. Íze a legjobban citrommal és fokhagymával kombinálva érvényesül. A kereskedelembe szárítva, morzsolva forgal-

A Dark Opal fajta, csakúgy mint a többi bíbor levelű változat, több antocianint tartalmaz

mazzák. Légmentesen lezárt fűszertartóban, fénytől védve, lefagyasztva vagy kevés só-ecet-olívaolaj keverékében eltelve lehet a legjobb minőségben tárolni. Gyógyteaként is fogyasztható, sokféle hatást tulajdonítanak neki. A népi gyógyászatban

A Purple Ruffles fajta a színe mellett a cakkos levélszélével dísznövénynek is beillik

Cserépben, balkonládában, akár a konyhaablakban is nevelhetjük. Hosszú, álörvös virágzatában folyamatosan nyílnak a halványlila ajakos virágok alulról felfelé. Júniustól szeptemberig virágzik, és a nyár második felétől nyíló virágok mellett már érett mag is található.

Szent bazsalikomnak is nevezik a tulsit, amelyet Indiában vallási célra, valamint sokféle gyógyhatása miatt használnak

étvágygerjesztőnek, szélhajtónak, köhögéscsillapítónak használják. Főzetét külsőleg borogatásra, torokgyulladás esetén öblögetésre is alkalmazzák.

A kerti bazsalikom leveléből készült forrázatot gyomorrontás és étvágytalanság esetén fogyasztják. Külsőleg alkalmazott alkoholos kivonata a sebgyógyulást elősegítő kenőcsök egyik alapanyaga; sebekre, sérülésekre ajánlott.

Indiai kultusznövény a tulsit

A tulsit a bazsalikom egyik változata (*Ocimum tenuiflorum*), Indiában gyógynövényként, vallási kultusznövényként, illetve fűszerként tartják számon. A kutatások során kiderült, hogy a tulsit csökkenti a stressz kedvezőtlen hatását, növeli az állóképességet, elősegíti a test oxigénfelhasználását, megvédi a sugárzási károsodástól, csökkenti az öregítő tényezőket, segíti a szív-, tüdő- és májműködést, továbbá antibiotikus, vírusölő, gombaölő hatása is ismert. Hagyományosan a vércukorszint és a vérnyomás szabályozására, sebkezelésre használják.

Meleg, félárnyékos helyen érzi jól magát. Évelő növény, magról március-áprilisban fólia alá vetik, majd május elején 20-30 cm-es távolságra palántázzák. Magassága 30-60 cm. A virágzó növényt vágják, szárítják, majd a leveles hajtásokat lemorzsolják közvetlenül a felhasználás előtt.

Magyar siker

Dísznövények közt győzedelmeskedett az *Ocimum basilicum* 'Purple Ball', azaz a bazsalikom egy új fajtája balkonnövény kategóriában a rangos nemzetközi FleuroSelect versenyén. A NAIK Gyümölcs- és Dísznövénytermesztési Kutatóintézetében nemesítették ezt az egyedülállóan sötét lombú és tömött bokorrá fejlődő fajtát. Sötét lombja mellett apró lila virágokkal is díszít.

RÁGCSÁLÓRIASZTÓK

Szabaduljon meg hivatlan vendégeitől!

- egér, patkány
- nyest, görény
- bolha, kullancs
- galamb, seregély
- vakond
- pele

Forel Elektronikai Kft.
 2800 Tatabánya, Kossuth Lajos u. 30.
 Tel./Fax: +36 34 316 673
 E-mail: spuri@spuri.hu
 www.spuri.hu • www.ragcsaloriaszto.hu

	NEVELŐ CÉLZATÚ TÖRTÉNET	SZEMÉ- LYEMRE, KÖLTŐIEN	ÁLLATÓVI CSILLAG- KÉP		HIRT TUDTUL AD
	MEG- FEJTÉS, 1.				Ó ↓
	MA ... HOLNAP NEKED				
	SZÁLKÁS HUSU FOLYAMI HAL				
	EZ ITT			FRANCIA AUTÓJEL ↓ FLASTROM	
	RÖVID KÖTŐSZÓ ORVOSI MŰSZER		KECSKE- MÉTI SPORTKLUB PALACK- ZÁRO		
KÓRUS	MEG- FEJTÉS, 2	MIKLÓSA, OPERA- ÉNEKESNŐ	AZ ÉGBÖLT SZÍNE	ZENEI KISFILM	KÖNYVTAR AZ INTER- NETEN AGYKÉREGI
					VÁROS, LATINUL NAPTÁRI IDŐSZAK
AKARAT- ERŐ, HATÁRO- ZÓTTASÁG					A HALA- DAST SZOLGÁLO PORCÓ
MINDENKI				JAMES CAMERON FILME MEG- FEJTÉS, 3	INNE MASHOVA BEVETT SZOKÁS
EURÓPA KUPA, RÖVIDEN			LIGETI ÜLŐHELY HEVESI HEGYSÉG		VONAT- FÜLKE ALBÁN PENZNEM
ZSUZSA, KÖLTŐ, ÍRÓ, MŰ- FORDÍTÓ V				MOHÓN ESZIK ↓ MORZEJEL	CIMER- MADÁR ↓ TE ESŐ
ÜSTÖKÖS FEJE!		PASKOL, KOCOGTAT KARAVÁN- ÁLLOMÁS			KIGYÓ- HANG KANYAR- FELE
TÁNCOS MULATO- HELY					TELŰZŐ SZALMA- BÁBU
TEMPLO- MÁRÓL HÍRES VÁSI KÖZSÉG				RÓMAI ÓTSZÁZ ↓ VILLA, NYARALÓ	
KÖZ- BENSŐ!			LANTÁN VEGYJELE ↓ MONDAT- KEZDÉS		
...CANNI- BALS, HAZAI EGYÜTTES	HOSSZÚ IDŐ MULVA				

Ha a nőszirmot töoszttással szeretnénk szaporítani, akkor ennek július végén, augusztus elején van a legjobb ideje. Az időt tövet ásóval emeljük ki, a földet rázzuk le róla, ezután daraboljuk fel úgy, hogy minden gyökérszardarabon legyen egy-egy legyezőszerű levél. A leveleket felére, egyharmadára vágjuk vissza. Ügyeljünk arra, hogy ... (megfejtés).

Kérjük, a megfejtést küldje be címünkre
 2020. augusztus 15-ig!

Kerti Kalendárium
 1591 Budapest, Pf.: 294.
 Egy nyertes könyvjutalomban részesül.

